

IV

(Akty przyjęte przed dniem 1 grudnia 2009 r. na mocy Traktatu WE, Traktatu UE i Traktatu Euratom)

DECYZJA URZĘDU NADZORU EFTA

NR 28/09/COL

z dnia 29 stycznia 2009 r.

zmieniająca po raz sześćdziesiąty ósmy zasady proceduralne i merytoryczne w dziedzinie pomocy państwa poprzez dodanie trzech nowych rozdziałów dotyczących zastosowania zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego globalnego kryzysu finansowego, dokapitalizowania instytucji finansowych w związku z obecnym kryzysem finansowym: ograniczenia pomocy do niezbędnego minimum oraz mechanizmów zabezpieczających przed nadmiernym zakłóceniem konkurencji, a także tymczasowych ram prawnych w zakresie pomocy państwa ułatwiających dostęp do finansowania w dobie kryzysu finansowego i gospodarczego

DECYZJA URZĘDU NADZORU EFTA ⁽¹⁾,

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym ⁽²⁾, w szczególności jego art. 61–63 oraz protokół 26,

uwzględniając Porozumienie pomiędzy państwami EFTA w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości ⁽³⁾, w szczególności jego art. 24 i art. 5 ust. 2 lit. b),

mając na uwadze, że zgodnie z art. 24 Porozumienia o nadzorze i Trybunale Urząd nadaje moc prawną postanowieniom Porozumienia EOG dotyczącym pomocy państwa,

mając na uwadze, że zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) Porozumienia o nadzorze i Trybunale Urząd wydaje zawiadomienia oraz wskazówki w kwestiach objętych Porozumieniem EOG, jeśli Porozumienie to lub Porozumienie o nadzorze i Trybunale jasno tak stanowi lub jeśli Urząd uznaje to za konieczne,

przywołując zasady proceduralne i merytoryczne w dziedzinie pomocy państwa przyjęte przez Urząd w dniu 19 stycznia 1994 r. ⁽⁴⁾,

mając na uwadze, że w dniu 13 października 2008 r. Komisja Europejska ⁽⁵⁾ przyjęła Komunikat na temat „Zastosowania

zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego” ⁽⁶⁾,

mając na uwadze, że w dniu 5 grudnia 2008 r. Komisja przyjęła Komunikat zatytułowany „Dokapitalizowanie instytucji finansowych w związku z obecnym kryzysem finansowym: ograniczenie pomocy do niezbędnego minimum oraz mechanizmy zabezpieczające przed nadmiernym zakłóceniem konkurencji” ⁽⁷⁾,

mając na uwadze, że w dniu 17 grudnia 2008 r. Komisja przyjęła Komunikat zatytułowany „Tymczasowe wspólnotowe ramy prawne w zakresie pomocy państwa ułatwiające dostęp do finansowania w dobie kryzysu finansowego i gospodarczego” ⁽⁸⁾,

mając na uwadze, że wyżej wymienione komunikaty mają również znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego,

mając na uwadze, że należy zapewnić jednolite stosowanie zasad EOG w zakresie pomocy państwa w całym Europejskim Obszarze Gospodarczym,

mając na uwadze, że zgodnie z pkt II części „OGÓLNE” zamieszczonej na końcu załącznika XV do Porozumienia EOG Urząd przyjmie, po konsultacji z Komisją, akty prawne odpowiadające tym, które zostały przyjęte przez Komisję,

po konsultacji z Komisją,

odwołując się do konsultacji, jakie Urząd odbył z państwami EFTA, wysyłając dnia 19 stycznia 2009 r. pisma na ten temat do Islandii, Liechtensteinu i Norwegii,

⁽¹⁾ Zwany dalej „Urzędem”.

⁽²⁾ Zwane dalej „Porozumieniem EOG”.

⁽³⁾ Zwane dalej „Porozumieniem o nadzorze i Trybunale”.

⁽⁴⁾ Wytyczne dotyczące zastosowania i interpretacji art. 61 i 62 Porozumienia EOG oraz art. 1 protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, przyjęte i wydane przez Urząd w dniu 19 stycznia 1994 r., opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* (zwanym dalej Dz.U. L 231 z 3.9.1994, s. 1) oraz w Suplemencie EOG nr 32 z 3.9.1994, s. 1, ostatnio zmienione w dniu 17 grudnia 2008 r., w dalszej części zwane są „wytycznymi dotyczącymi pomocy państwa”. Zaktualizowana wersja wytycznych dotyczących pomocy państwa jest opublikowana na stronie internetowej Urzędu: http://www.eftasurv.int/fieldsOfWork/fieldstateaid/state_aid_guidelines/

⁽⁵⁾ Zwana dalej Komisją.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 270 z 25.10.2008, s. 8.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 10 z 15.1.2009, s. 2.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 16 z 22.1.2009, s. 1.

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Wytyczne dotyczące pomocy państwa zostaną zmienione poprzez dodanie trzech nowych rozdziałów dotyczących zastosowania zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego, dokapitalizowania instytucji finansowych w związku z obecnym kryzysem finansowym: ograniczenie pomocy do niezbędnego minimum oraz mechanizmy zabezpieczające przed nadmiernym zakłóceniem konkurencji, a także tymczasowych ram prawnych w zakresie pomocy państwa ułatwiającej dostęp do finansowania w dobie kryzysu finansowego i gospodarczego. Wspomniane trzy rozdziały zostały przedstawione w załącznikach I, II i III do niniejszej decyzji.

Artykuł 2

Jedynie wersja w języku angielskim jest autentyczna.

Sporządzono w Brukseli dnia 29 stycznia 2009 r.

W imieniu Urzędu Nadzoru EFTA

Per SANDERUD
Przewodniczący

Kurt JÄGER
Członek Kolegium

ZAŁĄCZNIK I

Zastosowanie zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego ⁽¹⁾

1. WPROWADZENIE

- (1) Ogólnoświatowy kryzys finansowy nasilił się znacząco, uderzając z dużą mocą w sektor bankowy EOG. Oprócz specyficznych problemów związanych w szczególności z amerykańskim rynkiem kredytów hipotecznych oraz aktywami zabezpieczonymi hipotecznie lub ze stratami spowodowanymi przez nazbyt ryzykowne strategie poszczególnych banków, w mijających miesiącach doszło jeszcze do powszechnego zachwiania zaufania w sektorze bankowym. Wszzechogarniająca niepewność co do ryzyka kredytowego poszczególnych instytucji finansowych doprowadziła do zamarcia rynku pożyczek międzybankowych, co z kolei sprawiło, że ogół instytucji finansowych miał coraz większe problemy z dostępem do płynności.
- (2) Bieżąca sytuacja zagraża bytowi indywidualnych instytucji finansowych borykających się z problemami wynikającymi z ich konkretnego modelu biznesowego lub praktyk biznesowych, których słabości uwidoczniły się i pogłębiły wskutek kryzysu na rynkach finansowych. Jeżeli instytucje te mają być uratowane przed likwidacją i ma im być przywrócona długoterminowa rentowność, konieczna będzie szeroko zakrojona restrukturyzacja ich działalności. W obecnych okolicznościach kryzys dotyka również zasadniczo zdrowe instytucje finansowe, których trudności wynikają wyłącznie z ogólnych warunków rynkowych, powodujących bardzo ograniczony dostęp do płynności. Do zapewnienia długoterminowej rentowności tym instytucjom może wystarczyć bardziej ograniczona restrukturyzacja. W każdym jednak przypadku środki podejmowane przez państwo EFTA dla wsparcia (niektórych) instytucji działających na jego krajowym rynku finansowym mogą oznaczać ich uprzywilejowanie, ze szkodą dla innych instytucji działających na terytorium tego państwa lub w innych państwach EOG.
- (3) Rada ds. Gospodarczych i Finansowych („ECOFIN”) zebrana w dniu 7 października 2008 r. przyjęła konkluzje, w których zobowiązała się do podjęcia wszelkich środków potrzebnych do poprawy kondycji i stabilności systemu finansowego, aby przywrócić zaufanie do sektora finansowego i jego właściwe funkcjonowanie. Uznano, że jednym ze środków, mających chronić interesy deponentów i stabilność systemu finansowego, jest dokapitalizowanie znajdujących się w trudnej sytuacji instytucji finansowych, istotnych dla funkcjonowania tego systemu. Uzgodniono także, że chociaż decyzje o interwencji publicznej muszą być podejmowane na szczeblu krajowym, musi się to odbywać w skoordynowanych ramach i w oparciu o szereg wspólnych zasad UE ⁽²⁾. Komisja obiecała przy tej okazji wydać w krótkim czasie wytyczne określające szerokie ramy, w których możliwa będzie szybka ocena zgodności programów gwarancji i dokapitalizowania oraz przypadków zastosowania takich programów z zasadami pomocy państwa.
- (4) Biorąc pod uwagę skalę kryzysu, który obecnie zagraża już także zasadniczo zdrowym bankom, wysoki stopień integracji i współzależności europejskich rynków finansowych, jak również drastyczne konsekwencje ewentualnego upadku instytucji finansowych istotnych dla funkcjonowania całego systemu finansowego i dalszego pogłębienia kryzysu, Urząd zdaje sobie sprawę, że państwa EFTA mogą uznać za potrzebne przyjęcie właściwych środków dla zabezpieczenia stabilności systemu finansowego. Ze względu na szczególny charakter bieżących problemów w sektorze finansowym może zająć konieczność, by zakres takich środków wykraczał poza działania służące stabilizacji indywidualnych instytucji finansowych i obejmował programy o charakterze ogólnym.
- (5) Chociaż konieczne jest należyte uwzględnienie obecnych uwarunkowań przy stosowaniu zasad pomocy państwa do środków przedsięwziętych w celu przeciwdziałania kryzysowi na rynkach finansowych, Urząd musi zadbać o to, by takie środki nie powodowały niepotrzebnych zakłóceń konkurencji między instytucjami finansowymi działającymi na rynku lub negatywnych skutków ubocznych dla pozostałych państw EOG. Niniejszy dokument ma dostarczyć wskazówek na temat kryteriów właściwych do oceny zgodności z Porozumieniem EOG ogólnych programów, jak również indywidualnych przypadków zastosowania takich programów oraz doraźnych przypadków, mających istotne znaczenie dla funkcjonowania systemu. Urząd będzie oceniać środki podejmowane przez państwa EFTA w świetle tych kryteriów z szybkością potrzebną do zagwarantowania pewności prawnej i przywrócenia zaufania na rynkach finansowych.

⁽¹⁾ Niniejszy rozdział odpowiada komunikatowi Komisji – Zastosowanie zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego (Dz.U. C 270 z 25.10.2008, s. 8).

⁽²⁾ W konkluzjach Rady ECOFIN wyszczególniono następujące zasady:

- interwencja powinna nastąpić we właściwym czasie, a wsparcie powinno zasadniczo mieć charakter tymczasowy,
- państwa członkowskie będą mieć na uwadze interesy podatników,
- obecni akcjonariusze powinni ponosić stosowne konsekwencje interwencji,
- rząd powinien mieć możliwość wprowadzenia zmiany w kierownictwie,
- kierownictwo nie powinno zachowywać nienależnych korzyści – rządy mogą mieć między innymi uprawnienia do wpływania na wysokość wynagrodzeń,
- należy chronić uzasadnione interesy konkurencyjnych instytucji, w szczególności przez zasady pomocy państwa,
- należy unikać negatywnych skutków związanych ze współzależnością gospodarek.

2. ZASADY OGÓLNE

- (6) Pomoc państwa dla indywidualnych przedsiębiorstw borykających się z trudnościami oceniana jest normalnie na podstawie art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG oraz rozdziału Wytucznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa odnoszącego się do ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw⁽¹⁾ (zwanych dalej „wytuczynymi”), który jasno przedstawia interpretację art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG przez Urząd odnośnie do tego rodzaju pomocy. Wytuczne te mają zastosowanie powszechne, przy czym przewidziano określone szczególne kryteria dla sektora finansowego.
- (7) Oprócz tego, zgodnie z art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG, Urząd może zezwolić na pomoc państwa „mającą na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego WE lub EFTA”.
- (8) Urząd potwierdza, że zgodnie z orzecznictwem oraz praktyką decyzyjną Komisji⁽²⁾ art. 61 ust. 3 lit. b) Traktatu wymaga rygorystycznej wykładni pojęcia „poważnego zaburzenia w gospodarce państwa członkowskiego EFTA”.
- (9) Biorąc pod uwagę, jak bardzo poważne rozmiary osiągnął obecny kryzys na rynku finansowym oraz jego potencjalny wpływ na ogólną gospodarkę państw EOG, Urząd uznaje, że w obecnych okolicznościach można wykozystać art. 61 ust. 3 lit. b) jako podstawę prawną dla środków pomocowych podejmowanych w celu przeciwdziałania temu kryzysowi systemowemu. Dotyczy to w szczególności pomocy udzielanej w ramach ogólnego programu, dostępnego dla wielu lub wszystkich instytucji finansowych w państwie EFTA. Jeżeli organy państw EFTA odpowiedzialne za stabilność finansową zgłoszą Urzędowi, że zachodzi ryzyko takich poważnych zaburzeń, fakt ten będzie miał szczególne znaczenie dla oceny przeprowadzanej przez Urząd.
- (10) Również doraźne interwencje państw EFTA nie są wyłączone, o ile spełniają kryteria z art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG. Zarówno w przypadku programów, jak i doraźnych interwencji, ocena powinna być dokonywana zgodnie z ogólnymi zasadami ustanowionymi w wytucznych, przyjętych na mocy art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG, jednak ze względu na obecne okoliczności należy dopuścić możliwość zatwierdzenia środków wyjątkowych, takich jak nadzwyczajne interwencje strukturalne, środki służące ochronie praw osób trzecich (takich jak wierzyciele) oraz środki ratunkowe wykraczające poza okres 6 miesięcy.
- (11) Równocześnie należy podkreślić, że w świetle powyższych uwag trzeba przyjąć, że nie będzie można zasadniczo stosować art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG w sytuacjach kryzysowych w innych indywidualnych sektorach, chyba że wystąpi porównywalne ryzyko, że będą one miały bezpośredni wpływ na gospodarkę państwa EFTA w ujęciu całościowym. W odniesieniu do sektora finansowego na przepis ten można powoływać się wyłącznie w nadzwyczajnych okolicznościach, w których zagrożone jest funkcjonowanie rynków finansowych jako takie.
- (12) Jeżeli dochodzi do poważnego zaburzenia gospodarki państwa EFTA, o wyżej opisanych cechach, zastosowanie art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG jest możliwe, ale nie na czas nieograniczony, lecz tylko tak długo, jak długo sytuacja kryzysowa uzasadnia stosowanie tego przepisu.
- (13) Wiąże się z tym konieczność, by wszystkie ogólne programy ustanowione na tej podstawie, np. w formie programu gwarancji lub dokapitalizowania, poddawane były regularnie przeglądowi a ich realizacja kończyła się, gdy tylko sytuacja gospodarcza w danym państwie EFTA na to pozwoli. Urząd zdaje sobie sprawę, że nie można w tym momencie przewidzieć, jak długo trwać będą obecne, nadzwyczajne problemy na rynkach finansowych i że dla przywrócenia zaufania konieczne może okazać się zasygnalizowanie, że środek będzie przedłużany do czasu zakończenia kryzysu, równocześnie jednak uznaje, że jednym z elementów niezbędnych do zapewnienia zgodności wszystkich ogólnych programów z Porozumieniem EOG jest to, by państwa EFTA co najmniej raz na sześć miesięcy dokonywały przeglądu takiego programu oraz składały Urzędowi sprawozdanie z wyników takiego przeglądu.
- (14) Urząd uważa również, że inaczej należy traktować instytucje finansowe zasadniczo zdrowe, ale pozbawione płynności wskutek obecnych, nadzwyczajnych okoliczności, a inaczej instytucje finansowe targane wewnętrznymi problemami. W pierwszym przypadku problemy z utrzymaniem się na rynku mają zasadniczo charakter zewnętrzny i wynikają raczej z obecnej, ekstremalnej sytuacji na rynku finansowej niż z nieefektywności i obciążenia nadmiernym ryzykiem. W związku z tym zakłócenia konkurencji wynikające z realizacji programów służących wspieraniu dalszego funkcjonowania takich instytucji będą miały normalnie bardziej ograniczony zakres, wymagający mniej rozległej restrukturyzacji. Zupełnie inaczej przedstawia się kwestia instytucji finansowych należących do drugiej grupy, które poniosą przypuszczalnie szczególnie wysokie straty wynikające z nieefektywności, słabego zarządzania aktywami i pasywami lub ryzykownych strategii i które wpasowałyby się w zwyczajne ramy pomocy ratunkowej, w szczególności wymagałyby dalej idącej restrukturyzacji, jak również środków wyrównawczych, aby ograniczyć zakłócenia konkurencji⁽³⁾. We wszystkich jednak przypadkach, przy braku odpowiednich zabezpieczeń, realizacja programów gwarancji i dokapitalizowania może spowodować znaczące ograniczenie konkurencji, ponieważ programy te mogłyby się wiązać z nadmiernym faworyzowaniem beneficjentów ze szkodą dla ich konkurentów lub też pogłębić problemy z płynnością instytucji finansowych w innych państwach EOG.

(1) Wytuczne wspólnotowe dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw zostały przyjęte przez Urząd decyzją nr 305/04/COL z dnia 1 grudnia 2004 r.

(2) Zob. w szczególności połączone sprawy T-132/96 oraz T-143/96 Freistaat Sachsen i Volkswagen AG przeciwko Komisji [1999] Rec. II-3663, pkt 167. Potwierdzone w decyzji Komisji 98/490/WE w sprawie C 47/1996, *Crédit Lyonnais* (Dz.U. L 221 z 8.8.1998, s. 28) pkt 10.1, decyzji Komisji 2005/345/WE w sprawie C 28/2002 *Bankgesellschaft Berlin* (Dz.U. L 116 z 4.5.2005, s. 1) pkt 153 i następną oraz decyzji Komisji 2008/263/WE w sprawie C50/2006 *BAWAG* (OJ L 83 z 26.3.2008, s. 7), pkt 166. Zob. decyzję Komisji w sprawie NN 70/07, *Northern Rock* (Dz.U. C 43 z 16.2.2008, s. 1), decyzję Komisji w sprawie NN 25/08, *pomoc na ratowanie WestLB* (Dz.U. C 189 z 26.7.2008, s. 3), decyzję Komisji z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie C9/2008 *SachsenLB*, dotychczas nieopublikowaną.

(3) Zrozumiałe jest przy tym, że obecne zawirowania na rynkach finansowych miałyby wpływ na charakter i terminy restrukturyzacji, jaką należałoby przeprowadzić.

- (15) Ponadto zgodnie z ogólnymi zasadami, na których opierają się zasady pomocy państwa wynikające z Porozumienia EOG, stanowiące, że udzielona pomoc nie może wykraczać poza to, co jest ściśle niezbędne do osiągnięcia wyznaczonego celu tej pomocy, a zakłóceniom konkurencji należy zapobiegać lub maksymalnie je ograniczać, oraz biorąc pod uwagę obecne okoliczności, wszystkie ogólne środki pomocowe muszą być:
- ściśle ukierunkowane, aby umożliwić skuteczne osiągnięcie celu, jakim jest zarządzenie poważnemu zaburzeniu gospodarki,
 - proporcjonalne do danego wyzwania i nie wykraczać poza to, co jest niezbędne do uzyskania tego efektu, oraz
 - opracowane w taki sposób, by zminimalizować negatywne skutki uboczne dla konkurentów, innych sektorów i państw członkowskich.
- (16) Przestrzeganie tych kryteriów, zgodnie z zasadami pomocy państwa oraz podstawowymi swobodami zapisanymi w Porozumieniu EOG, w tym zasadą niedyskryminacji, jest niezbędne dla ochrony właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Podczas oceny zgodności z Porozumieniem EOG niżej wyszczególnionych środków pomocy państwa Urząd weźmie pod uwagę kryteria wymienione w dalszej części komunikatu.

3. GWARANCJE DOTYCZĄCE ZOBOWIĄZAŃ INSTYTUCJI FINANSOWYCH

- (17) Na podstawie wyżej określonych zasad można sformułować następujące uwagi odnośnie do programów gwarancji zabezpieczających zobowiązania powstałe w drodze oświadczenia, przepisów lub umowy prywatnoprawnej, z zastrzeżeniem, że mają one charakter ogólny i wymagają zaadaptowania na potrzeby konkretnych okoliczności każdego indywidualnego przypadku.

3.1. Kwalifikowalność do systemu gwarancji

- (18) Jeżeli niektórzy gracze rynkowi nie będą mogli skorzystać z gwarancji, może dojść do poważnego zakłócenia konkurencji. Kryteria kwalifikowalności instytucji finansowych do objęcia taką gwarancją muszą być obiektywne, przy należyтым uwzględnieniu ich roli we właściwym systemie bankowym oraz całej gospodarce, i nie mogą mieć charakteru dyskryminującego, aby zapobiec wystąpieniu nadmiernych zakłóceń na sąsiednich rynkach i na rynku wewnętrznym jako całości. Zgodnie z zasadą niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową programem należy objąć wszystkie instytucje mające siedzibę w danym państwie EFTA, łącznie ze spółkami zależnymi, oraz instytucje prowadzące w tym państwie rozległą działalność.

3.2. Materialny zakres gwarancji – rodzaje zobowiązań

- (19) W obecnych wyjątkowych okolicznościach konieczne może okazać się upewnienie osób, które zdeponowały środki w instytucjach finansowych, że nie poniosą one strat, aby ograniczyć możliwość masowego wycofywania depozytów oraz wystąpienia niepożądanych, negatywnych skutków ubocznych tego zjawiska dla zdrowych banków. Można zatem przyjąć, że w kontekście kryzysu systemowego ogólne gwarancje chroniące depozyty detaliczne (oraz instrumenty dłużne w posiadaniu klientów detalicznych) stanowią uzasadniony element publicznych działań podejmowanych w odpowiedzi na ten kryzys.
- (20) Jeżeli chodzi o gwarancje, których zakres wykracza poza depozyty detaliczne, należy, na tyle, na ile jest to racjonalnie możliwe, ograniczyć wybór instrumentów dłużnych i zobowiązań objętych gwarancją, biorąc pod uwagę konkretne źródło trudności, a zakres gwarancji należy zawęzić do tego, co można uznać za konieczne do sprostania właściwym aspektom obecnego kryzysu finansowego, ponieważ w przeciwnym wypadku gwarancje te mogą opóźnić proces niezbędnej korekty i powodować szkodliwą pokusę nadużycia⁽¹⁾.
- (21) Biorąc pod uwagę zamarcie rynku pożyczek międzybankowych wskutek zachwiania wzajemnego zaufania między instytucjami finansowymi, uzasadnione okazać może się także zagwarantowanie niektórych rodzajów depozytów hurtowych, a nawet krótko- i średnioterminowych instrumentów dłużnych, o ile zobowiązania te nie są już dostatecznie chronione obowiązującymi regulacjami inwestycyjnymi lub za pomocą innych środków⁽²⁾.
- (22) Rozszerzenie jakichkolwiek gwarancji na dalsze rodzaje instrumentów dłużnych poza ten stosunkowo szeroki zakres wymagałoby bliższego badania pod kątem zasadności.
- (23) Gwarancje te nie powinny zasadniczo obejmować długu podporządkowanego (kapitału drugiego stopnia) lub ogólnie wszystkich zobowiązań, ponieważ w takim przypadku gwarancje te zmierzałyby po prostu do ochrony interesów akcjonariuszy lub innych podmiotów inwestujących kapitał podwyższonego ryzyka. Jeżeli tego rodzaju zobowiązania zostaną objęte gwarancjami, co doprowadzi do ekspansji kapitału i działalności pożyczkowej, konieczne może okazać się wprowadzenie specjalnych ograniczeń.

⁽¹⁾ Również ograniczenie kwoty dostępnej gwarancji, możliwie w stosunku do kwoty salda beneficjenta, może być elementem sprzyjającym proporcjonalności systemu w tym zakresie.

⁽²⁾ Takich jak np. zabezpieczone obligacje oraz instrumenty dłużne i depozyty zabezpieczone na obligacjach rządowych lub obligacjach zabezpieczonych.

3.3. Okres obowiązywania programu gwarancji

- (24) Okres trwania i zakres przedmiotowy programu gwarancji wykraczającego poza depozyty detaliczne muszą być ograniczone do niezbędnego minimum. Zgodnie z ogólnymi zasadami nakreślonymi powyżej, biorąc pod uwagę fakt, że nie można obecnie przewidzieć, jak długo trwać będą podstawowe zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych, Urząd uznaje, że elementem niezbędnym dla zapewnienia zgodności wszelkich ogólnych programów z Porozumieniem EOG jest przeprowadzanie przez państwa EFTA co sześć miesięcy przeglądu tych programów, w tym oceny zasadności ich kontynuowania oraz potencjalnych korekt stosownie do zmiany sytuacji na rynkach finansowych. Rezultaty tego przeglądu będą musiały zostać przedłożone Urzędowi. Jeżeli takie regularne przeglądy zostaną zagwarantowane, program może zostać zatwierdzony na okres przekraczający sześć miesięcy, mogący zasadniczo sięgnąć dwóch lat. Może on zostać następnie ponownie przedłużony, za zgodą Urzędu, na tak długo, jak będzie to konieczne ze względu na trwający kryzys finansowy. Jeżeli program przewiduje, że gwarancje będą zabezpieczać dane zobowiązania do daty ich wymagalności, która przypada po upływie okresu, w którym gwarantowane są uprzednie lub nowo powstałe zobowiązania, niezbędne będzie ustanowienie dodatkowych mechanizmów zabezpieczających w celu zapobieżenia nadmiernemu zakłóceniu konkurencji. Zabezpieczenia te mogą obejmować ustanowienie krótszych okresów gwarantowania uprzednich i nowo powstałych zobowiązań niż te, na które co do zasady zezwala niniejszy rozdział, zniechęcających warunków ustalania cen oraz odpowiednich limitów ilościowych w zakresie gwarantowanych zobowiązań.

3.4. Pomoc ograniczona do minimum – wkład sektora prywatnego

- (25) Zgodnie z ogólną zasadą pomocy państwa stanowiącą, że kwota i intensywność pomocy muszą być ograniczone do ścisłego minimum, państwa EFTA muszą podjąć odpowiednie kroki na rzecz zapewnienia, by beneficjenci lub dany sektor pokryli znaczącą część kosztów gwarancji oraz, w razie potrzeby, kosztów interwencji państwa, gdyby konieczna okazała się realizacja gwarancji.
- (26) Dokładne obliczenie i skład takiego udziału zależy od okoliczności konkretnego przypadku. Komisja uważa, że wymóg dotyczący utrzymania pomocy na minimalnym poziomie zostanie spełniony, jeżeli dojdzie do odpowiedniego połączenia części lub wszystkich z następujących elementów ⁽¹⁾:

- program gwarancji musi zostać oparty na odpowiednim wynagrodzeniu ze strony indywidualnej instytucji finansowej lub szerszej ujętego sektora finansowego będących beneficjentami ⁽²⁾. Mając na uwadze, że trudno jest ustalić rynkową wartość wynagrodzenia z tytułu gwarancji tego rodzaju i o takim zakresie, ze względu na brak porównywalnego instrumentu odniesienia, oraz biorąc pod uwagę trudności, jakie mogą mieć w obecnych okolicznościach beneficjenci z uiszczeniem odpowiednio naliczonych kwot, opłaty z tytułu udostępnienia programu powinny być jak najbardziej zbliżone do tego, co można uznać za cenę rynkową. Ustanowienie właściwych mechanizmów naliczania opłat, uwzględniających różne stopnie ryzyka oraz zróżnicowane profile i potrzeby kredytowe beneficjentów, w istotny sposób przyczyni się do zapewnienia proporcjonalności środka pomocy,
- w sytuacji, w której gwarancja musi zostać uruchomiona, sektor prywatny może mieć dalszy, znaczący wkład poprzez zagwarantowanie co najmniej istotnej części pozostałych do spłaty zobowiązań zaciągniętych przez przedsiębiorstwo będące beneficjentem (jeżeli nie zaprzestanie ono działalności) lub przez sektor, a interwencja państwa EFTA ograniczałaby się do kwot wykraczających poza ten udział,
- Urząd zdaje sobie sprawę, że beneficjenci mogą nie być zdolni do niezwłocznej zapłaty całości stosownego wynagrodzenia. Dlatego też, jako uzupełnienie lub częściowe zastąpienie uprzednio wymienionych elementów, państwa EFTA mogą rozważyć ustanowienie specjalnych klauzul przewidujących, że beneficjenci zapłacą dodatkowe wynagrodzenie za samo udzielenie gwarancji (w przypadku gdy nie zajdzie konieczność jej uruchomienia) lub zwrócą przynajmniej część kwot wypłaconych przez państwo EFTA z tytułu gwarancji (jeżeli konieczne będzie jej uruchomienie), gdy tylko będą w stanie.

3.5. Unikanie nadmiernego zakłócenia konkurencji

- (27) Ze względu na nieodłączne ryzyko, że każdy program gwarancji pociągnie za sobą negatywne skutki dla banków pozostających poza kręgiem beneficjentów, w tym banków w innych państwach EOG, system musi obejmować odpowiednie mechanizmy pozwalające ograniczyć takie zakłócenia oraz potencjalne nadużycia przez beneficjentów uprzywilejowanej sytuacji zapewnionej przez gwarancję państwową. Zabezpieczenia te, istotne także dla zapobieżenia pokusie nadużycia, powinny obejmować właściwie połączone, niektóre lub wszystkie poniższe elementy ⁽³⁾:
- ograniczenia swobody działania, zapewniające, że instytucja finansowa będąca beneficjentem, nie rozpocznie agresywnej ekspansji w kontekście udzielonej gwarancji, na szkodę konkurentów nieobjętych taką ochroną. Mogą one polegać na przykład na:

- (i) ograniczeniach polityki handlowej, np. zakazie reklamy powołującej się na gwarantowany status banku-beneficjenta, ograniczeniu swobody ustalania cen lub ekspansji biznesowej, np. poprzez wprowadzenie pułapu udziału w rynku ⁽⁴⁾;

⁽¹⁾ Jest to niewyczerpujący wykaz narzędzi przyczyniających się do realizacji celu dotyczącego minimalnego poziomu pomocy.

⁽²⁾ Np. od zrzeczenia banków prywatnych.

⁽³⁾ Jest to niewyczerpujący wykaz narzędzi przyczyniających się do realizacji celu dotyczącego nadmiernych zakłóceń konkurencji.

⁽⁴⁾ W tym kontekście można również rozważyć możliwość „zatrzymywania” zysków celem zapewnienia odpowiedniego dokapitalizowania.

- (ii) ograniczenie wielkości salda instytucji będących beneficjentami w powiązaniu z właściwym wskaźnikiem referencyjnym (np. produkt krajowy brutto lub wzrost rynku pieniężnego ⁽¹⁾);
 - (iii) zakazanie postępowania niedającego się pogodzić z celem gwarancji, takiego jak np. odkup akcji przez instytucje finansowe będące beneficjentami lub przyznanie nowych opcji na akcje członkom zarządu,
- wprowadzenie odpowiednich przepisów umożliwiających danemu państwu EFTA wyegzekwowanie tych ograniczeń swobody działania, w tym zastosowanie sankcji polegającej na cofnięciu gwarancji dla instytucji finansowej będącej jej beneficjentem, w przypadku niepodporządkowania się.

3.6. Działania następcze – korekty

- (28) Urząd jest zdania, że aby w maksymalnym stopniu zapobiec naruszeniom konkurencji, ogólny system gwarancji musi być traktowany jako nadzwyczajny, przejściowy środek mający uśmierzyć ostre symptomy obecnego kryzysu na rynku finansowym. Środki te z definicji nie mogą stanowić działań pozwalających w pełni zaradzić przyczynom leżącym u źródeł kryzysu, związanym ze strukturalnymi wadami w funkcjonowaniu organizacji rynków finansowych lub specyficznymi problemami poszczególnych instytucji finansowych, lub też połączeniem tych czynników.
- (29) Dlatego też programowi gwarancji powinny towarzyszyć realizowane w odpowiednim czasie konieczne środki korygujące dla sektora jako całości lub restrukturyzacja albo likwidacja indywidualnych beneficjentów, w szczególności tych, dla których konieczne było uruchomienie gwarancji.

3.7. Zastosowanie programu w indywidualnych przypadkach

- (30) Jeżeli trzeba wykorzystać program gwarancji na korzyść indywidualnej instytucji finansowej, należy bezwzględnie zadbać o to, by ten nadzwyczajny środek ratunkowy, mający ocalić tę instytucję – i powodujący dodatkowe zakłócenie konkurencji, oprócz tego, które wynika z ogólnego wprowadzenia programu – był przedmiotem działań następczych tak szybko, jak szybko sytuacja na rynkach finansowych na to pozwoli, w formie kroków zmierzających do restrukturyzacji albo likwidacji beneficjenta. Wiąże się z tym wymóg zgłoszenia planu restrukturyzacji lub likwidacji odbiorców płatności w ramach gwarancji, który zostanie przez Komisję poddany osobnej ocenie pod kątem zgodności z zasadami pomocy państwa ⁽²⁾.
- (31) Przy ocenie planu restrukturyzacji Urząd kieruje się wymogami by:
- zapewnić przywrócenie długoterminowej rentowności danej instytucji finansowej,
 - zapewnić, by pomoc została ograniczona do minimum oraz by sektor prywatny pokrył znaczącą część kosztów restrukturyzacji,
 - zagwarantować, by nie doszło do nadmiernego zakłócenia konkurencji ani nie uzyskano nienależnych korzyści z uruchomienia gwarancji.
- (32) W trakcie oceny Urząd może korzystać z doświadczeń uzyskanych przy stosowaniu zasad pomocy państwa do instytucji finansowych w przeszłości, przy uwzględnieniu szczególnych cech kryzysu, który osiągnął rozmiary pozwalające zakwalifikować go jako poważne zaburzenie gospodarki państw EOG.
- (33) Urząd weźmie również pod uwagę potrzebę rozróżnienia między środkami pomocy niezbędnymi wyłącznie ze względu na obecne utrudnienia w dostępie do płynności dotyczące zasadniczo zdrowe instytucje finansowe oraz pomocy udzielanej beneficjentom, którzy dodatkowo cierpią na strukturalne problemy z wypłacalnością powiązane przykładowo z ich konkretnym modelem biznesowym lub strategią inwestycyjną. Można się spodziewać, że pomoc dla tej drugiej kategorii beneficjentów będzie zasadniczo wzbudzać większe wątpliwości.

⁽¹⁾ Przy równoczesnym zabezpieczeniu dostępności kredytu dla gospodarki, w szczególności w przypadku recesji.

⁽²⁾ Urząd uznaje zasadniczo, że w przypadku gdy konieczne jest dokonanie płatności na rzecz instytucji finansowej będącej beneficjentem gwarancji, w ciągu sześciu miesięcy od tej płatności musi zostać przedłożony plan restrukturyzacji albo likwidacji, w zależności od okoliczności danego przypadku. Aby ułatwić pracę państwu EFTA i Urzędowi, ten ostatni przygotowuje się na badanie zgłoszeń grupowych podobnych przypadków restrukturyzacji/likwidacji. Urząd może uznać, że nie ma potrzeby przedkładania planu odnośnie do „czystej” likwidacji instytucji lub też jest ona na tyle niewielka, że można z tego zrezygnować.

4. DOKAPITALIZOWANIE INSTYTUCJI FINANSOWYCH

- (34) Drugim systemowym środkiem stanowiącym odpowiedź na trwający kryzys finansowy byłoby ustanowienie programu dokapitalizowania, który zostałby wykorzystany do wspierania instytucji finansowych zasadniczo zdrowych, ale mogących przeżywać trudności ze względu na ekstremalne warunki na rynkach finansowych. Celem byłoby dostarczenie środków publicznych dla bezpośredniego wzmocnienia bazy kapitałowej instytucji finansowych lub ułatwienie wprowadzenia kapitału prywatnego do tych instytucji innymi sposobami, aby uniknąć negatywnych skutków ubocznych dla systemu finansowego.
- (35) Przedstawione wyżej uwagi na temat ogólnych programów gwarancji mają zasadniczo odpowiednie zastosowanie także do programów dokapitalizowania. Dotyczy to:
- obiektywnych i niedyskryminacyjnych kryteriów kwalifikowalności,
 - okresu obowiązywania programu,
 - ograniczenia pomocy do niezbędnego minimum,
 - potrzeby ustanowienia mechanizmów zabezpieczających przed potencjalnymi nadużyciami lub nadmiernym zakłóceniem konkurencji, mając na uwadze fakt, że zastrzyki kapitałowe mają charakter nieodwracalny, co pociąga za sobą potrzebę ustanowienia w systemie reguł pozwalających państwom EFTA na monitorowanie i egzekwowanie przestrzegania tych zabezpieczeń, jak również, w razie potrzeby, podejmowanie na dalszym etapie kroków mających zapobiec nadmiernym zakłóceniom konkurencji ⁽¹⁾, a także
 - wymogu, by po dokapitalizowaniu, będącym nadzwyczajnym środkiem mającym pomóc instytucji finansowej w przetrwaniu kryzysu, doszło do przedłożenia planu restrukturyzacji beneficjenta, który zostanie poddany osobnemu badaniu przez Urząd, przy uwzględnieniu zarówno rozróżnienia na zasadniczo zdrowe instytucje finansowe, których trudności wynikają wyłącznie z obecnych ograniczeń w dostępie do płynności oraz na beneficjentów, którzy oprócz tego cierpią na problemy z wypłacalnością mające bardziej strukturalne podłoże, powiązane np. z ich konkretnym modelem biznesowym lub strategią inwestycyjną, jak i odmiennego zakresu restrukturyzacji potrzebnego w przypadku obu kategorii beneficjentów.
- (36) Ze względu na szczególnie charakter środka polegającego na dokapitalizowaniu nasuwają się następujące uwagi:
- (37) Kwalifikowalność powinna zależeć od obiektywnych kryteriów, takich jak potrzeba zapewnienia dostatecznego poziomu kapitalizacji w odniesieniu do wymogów wypłacalności, które to kryteria nie prowadziłyby do nieuzasadnionego dyskryminacyjnego traktowania. Pozytywnym elementem programu byłaby ocena zapotrzebowania na wsparcie przez organy nadzoru finansowego.
- (38) Zastrzyk kapitałowy musi być ograniczony do niezbędnego minimum i nie powinien umożliwiać beneficjentowi angażowania się w realizację agresywnych strategii handlowych lub rozszerzanie zakresu działalności albo realizację innych celów wiążących się z nadmiernymi zakłóceniami konkurencji. W tym kontekście pozytywnie ocenione zostanie utrzymanie zastrzonych wymogów dotyczących minimalnej wypłacalności lub ograniczenie całkowitego salda instytucji finansowej. Ze względu na obecny kryzys beneficjenci powinni mieć jak największy udział w tym procesie, poprzez wykorzystanie własnych środków, w tym prywatnych udziałów ⁽²⁾.
- (39) Interwencje kapitałowe w instytucjach finansowych muszą odbywać się na warunkach, które prowadzą do minimalizacji kwoty pomocy. Stosownie do wybranego instrumentu (np. akcje, gwarancje, kapitał podporządkowany...) dane państwo EFTA powinno zasadniczo uzyskać prawa o wartości odpowiadającej wkładowi w dokapitalizowanie. Cena emisyjna nowych akcji musi zostać ustalona w oparciu o wycenę rynkową. Aby zagwarantować, że pomoc publiczna zostanie udzielona wyłącznie w zamian za odpowiednie świadczenie wzajemne, pozytywnie oceniane będą takie instrumenty jak akcje uprzywilejowane z prawem do odpowiedniego wynagrodzenia. Zamiast tego można rozważyć opcję wprowadzenia klauzul przewidujących dodatkowe świadczenia ze strony beneficjentów na późniejszym etapie lub w przypadku poprawy ich sytuacji.
- (40) Podobne uwagi dotyczyć będą również innych środków i programów mających na celu zaradzenie problemom dotyczącym aktywów instytucji finansowych, które przyczyniłyby się do zaostrzenia wymogów kapitałowych obowiązujących te instytucje. W szczególności, jeżeli państwo EFTA nabywa lub wymienia aktywa, konieczne będzie poddanie ich wycenie uwzględniającej związane z nimi rodzaje ryzyka, przy czym nie może dojść do nienależnej dyskryminacji, jeżeli chodzi o podmioty zbywające takie aktywa.

⁽¹⁾ Zgodnie z zasadami wytycznych.

⁽²⁾ Może zająć potrzeba, by ustanowiony na początku wymóg wniesienia określonego wkładu uzupełniono później o wymóg wniesienia dodatkowych wkładów na dalszym etapie.

- (41) Zatwierdzenie programu pomocy nie zwalnia państw EFTA z obowiązku przedłożenia sprawozdania z wykorzystania tego systemu co sześć miesięcy oraz indywidualnych planów dla przedsiębiorstw będących beneficjentami w ciągu sześciu miesięcy od daty interwencji⁽¹⁾.
- (42) Podobnie jak w przypadku programów gwarancji, ale przy równoczesnym uwzględnieniu faktu, że środki służące dokapitalizowaniu są ze swej natury nieodwracalne, Urząd przeprowadzi ocenę tych planów, w taki sposób, by zapewnić spójność ogólnych rezultatów dokapitalizowania w ramach programu z rezultatami uzyskanymi dzięki innym środkom służącym dokapitalizowaniu, podjętym poza takim programem zgodnie z zasadami zawartymi w wytycznych, mając na uwadze szczególne cechy kryzysu systemowego na rynkach finansowych.

5. KONTROLOWANA LIKWIDACJA INSTYTUCJI FINANSOWYCH

- (43) W kontekście obecnego kryzysu finansowego państwo EFTA mogą również zdecydować się na kontrolowaną likwidację niektórych instytucji finansowych podlegających jego jurysdykcji. Taka kontrolowana likwidacja, możliwie połączona z wkładem publicznych środków, może być stosowana w indywidualnych przypadkach, bądź jako następny krok po udzieleniu pomocy na ratowanie indywidualnej instytucji finansowej, gdy stanie się jasne, że nie może ona zostać pomyślnie zrestrukturyzowana, bądź też jako jedyne działanie. Kontrolowana likwidacja może również stanowić element ogólnego programu gwarancji, np. jeżeli państwo EFTA zobowiązuje się do wszczęcia likwidacji instytucji finansowych, dla których konieczne okazało się uruchomienie gwarancji.
- (44) Również w tym przypadku ocena takiego programu oraz poszczególnych środków służących likwidacji i podjętych w ramach takiego programu przeprowadzana jest na takich samych (odpowiednio dostosowanych) zasadach, które zostały określone powyżej w odniesieniu do programów gwarancji.
- (45) Ze względu na szczególny charakter środków służących likwidacji nasuwają się następujące uwagi.
- (46) W kontekście likwidacji należy szczególnie zadbać o maksymalne ograniczenie pokusy nadużycia, w szczególności wykluczając akcjonariuszy i ewentualnie niektórych grup wierzycieli z kręgu beneficjentów wszelkich środków pomocy w kontekście procedury kontrolowanej likwidacji.
- (47) Aby zapobiec nadmiernym zakłóceniom konkurencji, faza likwidacji powinna trwać tylko przez taki okres, jaki jest ściśle niezbędny dla prawidłowego przeprowadzenia tego procesu. Przez cały okres, w którym instytucja finansowa będąca beneficjentem nadal funkcjonuje, nie powinna ona podejmować żadnych nowych rodzajów działalności, ograniczając się tylko do kontynuowania wcześniej rozpoczętych działań. Najszybciej jak to możliwe należy odebrać instytucji licencję bankową.
- (48) Realizując obowiązek dotyczący zagwarantowania, że kwota pomocy zostanie ograniczona do minimum niezbędnego do realizacji założonego celu, należy uwzględnić fakt, że w warunkach obecnych zawirowań na rynkach finansowych ochrona stabilności finansowej może wymagać spłacenia niektórych wierzycieli likwidowanego banku za pośrednictwem środków pomocowych. Przy ustalaniu kryteriów wyboru wierzycieli, które mają zostać zaspokojone, należy kierować się tymi samymi zasadami, co w przypadku zobowiązań objętych programem gwarancji.
- (49) Aby zagwarantować, że pomoc nie zostanie udzielona nabywcom całości lub części instytucji finansowej lub też sprzedawanym podmiotom, należy zadbać o to, by przestrzegane były określone warunki sprzedaży. Przy ocenie, czy doszło do udzielenia pomocy, Urząd uwzględni następujące kryteria:
- proces sprzedaży powinien mieć charakter otwarty i niedyskryminacyjny,
 - sprzedaż powinna nastąpić na warunkach rynkowych,
 - instytucja finansowa lub rząd, w zależności o wybranej struktury, powinny dążyć do uzyskania jak najwyższej ceny za sprzedawane aktywa i zobowiązania,
 - w przypadku gdy konieczne będzie udzielenie pomocy sprzedawanemu podmiotowi gospodarczemu, konieczna będzie indywidualna ocena zgodnie z zasadami zawartymi w wytycznych.
- (50) Jeżeli w konsekwencji zastosowania tych kryteriów zostanie ustalone, że nabywcy lub sprzedawane podmioty otrzymały pomoc, zgodność tej ostatniej z Traktatem będzie podlegała osobnej ocenie.

⁽¹⁾ Aby ułatwić pracę państwom EFTA i Urzędowi, ten ostatni przygotowuje się na badanie zgłoszeń grupowych podobnych przypadków restrukturyzacji. Urząd może uznać, że nie ma potrzeby przedkładania planu, jeżeli w grę wchodzi wyłącznie „czysta” likwidacja instytucji, lub też działalność przedsiębiorstwa po przekształceniach jest prowadzona na tak małą skalę, że można z tego zrezygnować.

6. UDZIELENIE INNYCH FORM POMOCY W ODZYSKANIU PŁYNNOŚCI

(51) Podejmując działania mające zaradzić problemom z płynnością, jakie zaczęły gwałtownie odczuwać niektóre instytucje finansowe, państwa EFTA mogą zdecydować się na uzupełnienie programów gwarancji lub dokapitalizowania o dodatkowe formy pomocy w odzyskaniu płynności, udzielone z wykorzystaniem środków publicznych (w tym środków banku centralnego). W przypadkach, w których państwo EFTA/bank centralny reaguje na kryzys bankowy nie poprzez selektywne środki na rzecz indywidualnych banków, lecz przez ogólne środki, z których skorzystać mogą wszyscy porównywalni gracze rynkowi na danym rynku (np. kredyty oferowane wszystkim graczom rynkowym na takich samych warunkach), takie ogólne środki pozostają często poza zakresem zastosowania zasad pomocy państwa i nie trzeba ich zgłaszać Urzędowi. Urząd jest przykładowo zdania, że działalność banków centralnych związana z polityką pieniężną, taka jak operacje otwartego rynku i operacje kredytowo-depozytowe, nie podlega zasadom pomocy państwa. W określonych okolicznościach można również uznać, że specjalne wsparcie udzielone określonej instytucji finansowej nie stanowi pomocy. Zgodnie z praktyką decyzyjną Komisji⁽¹⁾ Urząd uważa, że w takim przypadku można uznać, że przekazanie środków banków centralnych instytucji finansowej nie stanowi pomocy, jeżeli spełniono szereg warunków, takich jak:

- instytucja finansowa jest wypłacalna w momencie dostarczenia płynności, a samo dostarczenie nie stanowi elementu szerszego pakietu pomocy,
- operacja jest w pełni zabezpieczona zabezpieczeniem poddanym redukcji wartości, odpowiednio do jego jakości i wartości rynkowej,
- bank centralny pobiera od beneficjenta odsetki o stopie odsetek karnych,
- środek podejmowany jest z własnej inicjatywy banku centralnego, w szczególności nie jest wsparty żadną regwarancją państwową.

(52) Urząd jest zdania, że w obecnych, wyjątkowych okolicznościach program wsparcia płynności ze środków publicznych (w tym banku centralnego), w tych przypadkach, w których stanowi pomoc państwa, może zostać uznany za zgodny z Traktatem, zgodnie z zasadami wytycznych. Jeżeli zagwarantowany zostanie regularny przegląd takiego programu wsparcia płynności co sześć miesięcy⁽²⁾ może on zostać zatwierdzony na okres przekraczający sześć miesięcy, mogący zasadniczo sięgnąć dwóch lat. Może on zostać następnie ponownie przedłużony, za zgodą Urzędu, jeżeli jest to konieczne ze względu na kryzys finansowy.

7. SZYBKIE PROWADZENIE POSTĘPOWAŃ WYJAŚNIAJĄCYCH W SPRAWIE POMOCY PAŃSTWA

(53) Stosując zasady pomocy państwa do środków omawianych w niniejszym dokumencie, w sposób uwzględniający warunki panujące na rynku finansowym, Urząd we współpracy z państwami EFTA powinien zapewnić, by, z jednej strony, cel tych środków został zrealizowany, a, z drugiej strony, związane z tym naruszenia konkurencji w państwach EOG i między nimi zostały ograniczone do minimum. Pierwszorzędne znaczenie dla ułatwienia tej współpracy oraz zagwarantowania państwom EFTA i osobom trzecim niezbędnej pewności prawnej co do zgodności podejmowanych środków z Porozumieniem EOG (będącej istotnym czynnikiem przywrócenia zaufania na rynkach) ma informowanie Urzędu przez państwa EFTA o ich zamiarach oraz zgłaszanie planów wprowadzenia takich środków na tyle wcześnie i wyczerpująco, na ile jest to możliwe, a w każdym razie przed wdrożeniem tych środków. Urząd zobowiązuje się do sprawnego zatwierdzania środków pomocy po uzyskaniu kompletnych zgłoszeń.

⁽¹⁾ Zob. przykładowo sprawę Northern Rock (Dz.U C 43 z 16.2.2008, s. 1).

⁽²⁾ Przegląd ten podlegałby zasadom określony powyżej w pkt 24.

ZAŁĄCZNIK II

Dokapitalizowanie instytucji finansowych⁽¹⁾ w związku z obecnym kryzysem finansowym: ograniczenie pomocy do niezbędnego minimum oraz mechanizmy zabezpieczające przed nadmiernym zakłóceniem konkurencji⁽²⁾

1. WPROWADZENIE

- (1) W wytycznych Urzędu Nadzoru EFTA (dalej zwanego Urzędem) z dnia 29 stycznia 2009 r. w sprawie „Zastosowania zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego”⁽³⁾ („komunikat bankowy”) uznano, że programy dokapitalizowania należą do kluczowych środków, jakie mogą podjąć państwa EFTA⁽⁴⁾ w celu utrzymania stabilności i właściwego funkcjonowania rynków finansowych.
- (2) Rada ds. Gospodarczych i Finansowych zebrana w dniu 7 października 2008 r. oraz członkowie eurogrupy zebrani w dniu 12 października 2008 r. odnieśli się do kwestii dokapitalizowania w podobnym duchu, stwierdzając, że „Rządy zobowiązują się do zapewnienia – w razie konieczności – odpowiedniej ilości kapitału, starając się jednocześnie przy użyciu wszystkich możliwych środków wspierać pozyskiwanie kapitału prywatnego. Instytucje finansowe powinny być zobowiązane do przyjęcia dodatkowych ograniczeń, zwłaszcza po to, by uniemożliwić nadużycie przedmiotowych ustaleń kosztem podmiotów niebędących ich beneficjentami” oraz „należy chronić uzasadnione interesy konkurentów, w szczególności przez zasady pomocy państwa”.
- (3) Do grudnia 2008 r. Komisja zatwierdziła programy dokapitalizowania w trzech państwach członkowskich, jak również indywidualne środki służące dokapitalizowaniu, zgodnie z zasadami ustanowionymi w komunikacie bankowym⁽⁵⁾. Zezwolono na dokapitalizowanie, zwłaszcza w formie zakupu akcji zwykłych i uprzywilejowanych, pod pewnymi warunkami, w szczególności pod warunkiem wprowadzenia odpłatności na warunkach rynkowych, odpowiednich mechanizmów zabezpieczających właściwe postępowanie oraz regularnej weryfikacji. Ponieważ jednak charakter, zakres i warunki obecnie przewidywanych programów dokapitalizowania różnią się znacznie, zarówno państwa członkowskie, jak i instytucje będące ich potencjalnymi beneficjentami wezwały do przedstawienia bardziej szczegółowych wytycznych co do tego, czy określone formy dokapitalizowania mogą zostać zaakceptowane w świetle przepisów dotyczących pomocy państwa. Bardziej konkretnie niektóre państwa planują przeprowadzenie operacji dokapitalizowania banków, której głównym celem będzie nie tyle ratowanie ich, co zagwarantowanie kapitału dłużnego dla realnej gospodarki. Niniejsze wytyczne zawierają wskazówki w zakresie nowych programów dokapitalizowania, otwierają one również możliwość dostosowania już realizowanych programów.

Wspólne cele: przywrócenie stabilności finansowej, zapewnienie kapitału dłużnego dla realnej gospodarki oraz kwestia systemowego ryzyka upadłości

- (4) W kontekście bieżącej sytuacji na rynkach finansowych dokapitalizowanie banków może służyć licznym celom. Po pierwsze, dokapitalizowanie przyczynia się do przywrócenia stabilności finansowej oraz pomaga odbudować zaufanie niezbędne do ponownego ożywienia rynku pożyczek międzybankowych. Poza tym dodatkowy kapitał stanowi bufor pozwalający na pokrycie strat ponoszonych w okresie recesji i zmniejsza ryzyko upadłości banków. W obecnych warunkach, wywołanych w szczególności upadkiem banku Lehman Brothers, zasadniczo zdrowe banki mogą potrzebować zastrzyków kapitałowych ze względu na panujące obecnie powszechnie przekonanie, że z uwagi na wcześniejsze niedoszacowanie ryzyka i zwiększone koszty finansowania konieczne jest zwiększenie kapitału własnego.
- (5) Po drugie, dokapitalizowanie może zmierzać także do zapewnienia kapitału dłużnego realnej gospodarce. Zasadniczo zdrowe banki mogą zdecydować się na ograniczenie działalności pożyczkowej, aby uniknąć ryzyka i zachować wyższy wskaźnik kapitału własnego. Zastrzyki kapitałowe z zasobów państwa mogą zapobiec zawężeniu oferty kredytowej oraz ograniczyć zjawisko przenoszenia się trudności rynków finansowych na inne sektory.
- (6) Po trzecie, dokapitalizowanie przez państwo może również stanowić właściwą odpowiedź na problemy instytucji finansowych, które znalazły się na skraju upadłości ze względu na swój szczególny model biznesowy lub strategię inwestycyjną. Zastryk kapitału ze źródeł publicznych zapewniający nadzwyczajną pomoc określone bankowi może również przyczynić się do zapobieżenia krótkoterminowym efektom systemowym, jakie wywołałaby upadłość tego banku. W dłuższej perspektywie dokapitalizowanie może wspierać wysiłki służące przygotowaniu danych banków do odzyskania długoterminowej rentowności lub kontrolowanego przeprowadzenia likwidacji.

⁽¹⁾ Aby ułatwić lekturę niniejszego dokumentu, instytucje finansowe określone są w nim ogólnie jako „banki”.

⁽²⁾ Wytyczne odpowiadają komunikatowi Komisji „Dokapitalizowanie instytucji finansowych w związku z obecnym kryzysem finansowym: ograniczenie pomocy do niezbędnego minimum oraz mechanizmy zabezpieczające przed nadmiernym zakłóceniem konkurencji” opublikowanemu 5 grudnia 2008 r. (C(2008) 8259 wersja ostateczna), dalej zwanemu „komunikatem o dokapitalizowaniu”.

⁽³⁾ Niniejsze wytyczne odpowiadają komunikatowi Komisji „Zastosowanie zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego” (Dz.U. C 270 z 25.10.2008, s. 8).

⁽⁴⁾ W wytycznych pojęcie państw EFTA odnosi się do Norwegii, Islandii i Liechtensteinu.

⁽⁵⁾ Zob. decyzję Komisji z dnia 13 października 2008 r. w sprawie N 507/2008 *Financial Support Measures to the banking Industry in the UK* (Dz.U. C 290 z 13.11.2008, s. 4), decyzję Komisji z dnia 27 października 2008 r. w sprawie N 512/2008 *Support measures for financial institutions in Germany* (Dz.U. C 293 z 15.11.2008, s. 2) oraz decyzję Komisji z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie N 560/2008 *Support measures for the credit institutions in Greece*, decyzję Komisji z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie N 528/2008 *the Netherlands, Aid to ING Groep N.V.*, decyzję Komisji z dnia 25 listopada 2008 r. w sprawie NN 68/2008 *Latvian State support to JSC Parex Banka*.

Potencjalne problemy w dziedzinie konkurencji

- (7) Mając na uwadze powyższe wspólne cele, przy ocenie każdego programu lub środka służącego dokapitalizowaniu konieczne jest uwzględnienie potencjalnego zakłócenia konkurencji na trzech różnych poziomach.
- (8) Po pierwsze, dokapitalizowanie swoich banków przez jedno z państw EFTA nie powinno zapewniać tym bankom nienależnej przewagi konkurencyjnej nad bankami w innych państwach członkowskich EOG. Dużo tańszy dostęp do kapitału niż dostęp konkurentów z innych państw członkowskich EOG, jeżeli nie jest on odpowiednio uzasadniony profilem ryzyka, może mieć znaczący wpływ na konkurencyjność banku w ramach szeroko ujętego jednolitego rynku europejskiego. Nadmierna pomoc udzielona w jednym państwie EFTA może również doprowadzić do sytuacji, w której państwa EFTA zaczną rywalizować między sobą pod względem wysokości udzielonej pomocy (tzw. „wysięg na dotację”) oraz wywołać trudności w gospodarkach pozostałych państw EOG, które nie wprowadziły programów dokapitalizowania. Zachowanie równych reguł gry bezwzględnie wymaga przyjęcia spójnego i skoordynowanego podejścia do kwestii odpłatności za publiczne zastrzyki kapitałowe oraz pozostałych warunków związanych z dokapitalizowaniem. Jednostronne, nieskoordynowane działania w tej dziedzinie mogą również zaszkodzić wysiłkom na rzecz przywrócenia stabilności finansowej. („Zapewnienie uczciwej konkurencji w ramach EOG”).
- (9) Po drugie, programy dokapitalizowania otwarte dla wszystkich banków w państwie EFTA i nieprzewidujące zróżnicowanego traktowania banków będących beneficjentami takich programów w zależności od ich profilu ryzyka mogą zapewnić bankom będącym w trudnej sytuacji lub uzyskującym gorsze wyniki nienależną korzyść w stosunku do banków zasadniczo zdrowych i uzyskujących lepsze rezultaty. Doprowadzi to do zakłócenia konkurencji na rynku, zakłócenia efektu zachęt, zwiększenia pokusy nadużycia oraz zmniejszenia ogólnej konkurencyjności europejskich banków. („Zapewnienie uczciwej konkurencji między bankami”).
- (10) Po trzecie, publiczne dokapitalizowanie, a w szczególności odpłatności z tego tytułu, nie powinny doprowadzić do tego, że banki, które nie mają dostępu do publicznego finansowania, ale próbują pozyskać dodatkowy kapitał na rynku, będą miały znacznie gorszą pozycję konkurencyjną. Publiczny program, który wypiera operacje rynkowe, utrudni powrót do normalnie funkcjonującego rynku. („Zapewnienie powrotu do normalnie funkcjonującego rynku”).
- (11) Wszystkie proponowane operacje dokapitalizowania wywierają skumulowane skutki na tych trzech poziomach. Należy jednakże znaleźć równowagę między środkami służącymi zaradzeniu tym problemom w zakresie konkurencji oraz działaniami służącymi przywróceniu stabilności finansowej, zapewniając kapitał dłużny realnej gospodarce oraz zaradzenie ryzyku upadłości. Z jednej strony banki muszą mieć dostatecznie korzystne warunki dostępu do kapitału, aby dokapitalizowanie przyniosło pożądany skutek. Z drugiej strony warunki, na jakich realizowany jest każdy środek służący dokapitalizowaniu, powinny zapewniać równe reguły gry oraz, w dłuższej perspektywie, powrót do normalnych warunków rynkowych. Interwencje państwowe powinny być zatem proporcjonalne i mieć charakter przejściowy oraz być zaplanowane w taki sposób, by zachęcały banki do zwrotu pomocy gdy tylko warunki rynkowe na to pozwolą, tak by z kryzysu wyłonił się konkurencyjny i wydajny europejski system bankowy. Odpłatność za zastrzyki kapitałowe ustanowiona na warunkach rynkowych stanowiłaby najlepsze zabezpieczenie przez nieuzasadnionymi różnicami w poziomie kapitalizacji i niewłaściwym wykorzystaniem takiego kapitału. W każdym przypadku państwa EFTA powinny zadbać o to, by dokapitalizowanie otrzymały tylko te banki, które rzeczywiście tego potrzebują.
- (12) Potrzeba znalezienia równowagi między celami dotyczącymi zapewnienia stabilności finansowej oraz celami w zakresie konkurencji sprawia, że tym istotniejsze jest odmienne traktowanie banków osiągających dobre wyniki finansowe oraz banków w trudnej sytuacji, uzyskujących gorsze rezultaty.
- (13) Dlatego oceniając środki służące dokapitalizowaniu, niezależnie od tego, czy będą miały one formę ogólnych programów czy też indywidualnego wsparcia poszczególnych banków, Urząd będzie zwracać szczególną uwagę na profil ryzyka beneficjentów⁽⁶⁾. Banki z wyższym profilem ryzyka powinny zasadniczo płacić więcej. Przygotowując programy dokapitalizowania otwarte dla szeregu różnych banków, państwa EFTA powinny uważnie rozważyć kryteria kwalifikowalności oraz sposób traktowania banków o różnych profilach ryzyka, jak również odpowiednio zróżnicować ich traktowanie (zob. załącznik 1). Należy uwzględnić sytuację banków, które znajdują się w trudnej sytuacji wskutek obecnych, wyjątkowych okoliczności, które jednak przed kryzysem uważane byłyby za zasadniczo zdrowe instytucje.
- (14) Obok wskaźników takich jak zgodność z regulacyjnymi wymogami dotyczącymi wypłacalności oraz prognozowanej adekwatności kapitałowej, potwierdzonej przez krajowe organy nadzoru, odpowiednim kryterium zróżnicowania stawek odpłatności poszczególnych banków mogą być przykładowo premie w transakcjach zamiany ryzyka kredytowego (CDS spreads) oraz oceny inwestycyjne sprzed kryzysu. Obecne premie w transakcjach zamiany ryzyka kredytowego mogą również odzwierciedlać nieodłączne ryzyko z nimi związane, co zmniejszy konkurencyjność niektórych banków, kiedy zdołają one pokonać ogólne trudności wynikające z kryzysu. Premie w transakcjach zamiany ryzyka kredytowego sprzed kryzysu i te obowiązujące obecnie powinny w każdym przypadku odzwierciedlać wszelkie ewentualne obciążenia wynikające z „toksycznych” aktywów lub niedoskonałości modelu biznesowego banku związanych z takimi czynnikami jak nadmierne uzależnienie od krótkoterminowego finansowania lub zbyt duży stosunek zadłużenia do ogółu aktywów.
- (15) W należycie uzasadnionych przypadkach konieczne może okazać się zaakceptowanie, na krótki okres, niższej odpłatności od banków znajdujących się w trudnej sytuacji, przy założeniu i pod warunkiem że w dłuższej perspektywie czasowej koszty publicznej interwencji na ich rzecz zostaną odzwierciedlone w działaniach restrukturyzacyjnych niezbędnych do przywrócenia rentowności oraz że wpływ udzielonej im pomocy na konkurencję zostanie uwzględniony w ramach środków wyrównawczych. Bankom mającym zdrowe finanse, które przystępują do programów dokapitalizowania, mogą przysługiwać stosunkowo niskie stawki wyjściowe i odpowiednio znacznie mniej rygorystyczne warunki korzystania z publicznego wsparcia w perspektywie długoterminowej, o ile zaakceptują one warunki dotyczące spłaty lub konwersji instrumentów, aby interwencja państwa miała rzeczywiście charakter przejściowy oraz służyła faktycznie przywróceniu gospodarce stabilności finansowej/możliwości pożyczkowych, jak również by zapobiec nadużywaniu funduszy do realizacji szerszych celów strategicznych.

⁽⁶⁾ Więcej informacji zawiera załącznik 1.

Zalecenia Rady Prezesów Europejskiego Banku Centralnego (EBC)

- (16) W zaleceniach Rady Prezesów z dnia 20 listopada 2008 r. Europejski Bank Centralny zaproponował standardy ustalania cen za korzystanie z państwowych środków służących dokapitalizowaniu zasadniczo zdrowych instytucji w strefie euro. Założenia, na jakich oparto te zalecenia, w pełni odpowiadają zasadom określonym w niniejszym wprowadzeniu. Stosownie do swych szczególnych zadań i kompetencji, EBC kładzie szczególny nacisk na kwestię efektywności środków służących dokapitalizowaniu, w celu zwiększenia stabilności finansowej oraz wspierania niezakłóconego przepływu kapitału dłużnego do realnej gospodarki. Równocześnie EBC podkreśla potrzebę ustalenia cen według kryteriów rynkowych, uwzględniania indywidualnego ryzyka danego banku beneficjenta oraz potrzeb zachowania równych reguł gry między konkurującymi bankami.
- (17) Mimo że państwa EFTA nie są jego członkami, Urząd z zadowoleniem przyjmuje zalecenia EBC, który zaproponował system ustalania cen za zastrzyki kapitałowe oparty na korytarzu stóp zwrotu dla tych banków, które niezależnie od zmian w ich profilu ryzyka są zasadniczo zdrowymi instytucjami finansowymi. Niniejszy dokument ma ustanowić dodatkowe wytyczne dotyczące innych warunków niż stawki odpłatności oraz warunków, na jakich banki, których nie można uznać za zasadniczo zdrowe, mogą uzyskać dostęp do kapitału publicznego.
- (18) Ponadto mając świadomość faktu, że obecne nadzwyczajne stawki rynkowe nie stanowią racjonalnego punktu odniesienia dla ustalenia prawidłowego poziomu odpłatności za kapitał, Urząd jest zdania, że państwa EFTA powinny w środkach podejmowanych w celu dokapitalizowania uwzględnić niedoszacowanie ryzyka w okresie sprzed kryzysu. Bez uwzględnienia tego czynnika stawki odpłatności mogą zapewnić nadmierną przewagę konkurencyjną beneficjentom i ostatecznie doprowadzić do wyparcia dokapitalizowania opartego na środkach prywatnych.

2. ZASADY REGULUJĄCE POSZCZEGÓLNE RODZAJE DOKAPITALIZOWANIA

- (19) Najlepszą gwarancją ograniczenia zakłóceń konkurencji jest ustalenie cen na poziomie zbliżonym do cen rynkowych⁽⁷⁾. W związku z tym programy dokapitalizowania powinny być projektowane w sposób uwzględniający sytuację rynkową każdej instytucji, w tym jej obecny profil ryzyka oraz poziom wypłacalności, jak również pozwalający zachować równe reguły gry przez powstrzymanie się od udzielania zbyt dużych dotacji w porównaniu z obecnymi alternatywami rynkowymi. Warunki, na jakich ustala się ceny, powinny dodatkowo zachęcać banki do spłacenia pomocy państwa, gdy tylko skończy się kryzys.
- (20) Zasady te oznaczają konieczność oceny następujących elementów ogólnych założeń środków służących dokapitalizowaniu: cel dokapitalizowania, solidność banku beneficjenta, odpłatność, mechanizmy zachęcające do wycofania się ze środków służących dokapitalizowaniu, w szczególności mające nakłonić do zastępowania kapitału państwowego kapitałem pozyskanym od inwestorów prywatnych⁽⁸⁾ oraz zapewnić przejściowy charakter udziału państwa w kapitale banków, mechanizmy zabezpieczające przed nadużyciem pomocy i zakłóceniami konkurencji, jak również weryfikacja skutków programu dokapitalizowania oraz sytuacji beneficjentów poprzez regularne sprawozdania oraz, w stosownych przypadkach, plany restrukturyzacji.

2.1. Dokapitalizowanie po obecnych stawkach rynkowych

- (21) W przypadku gdy państwowym zastrzykom kapitałowemu towarzyszą istotne (30 % lub więcej) wkłady inwestorów prywatnych, Komisja zaakceptuje odpłatność określoną w zawartej umowie⁽⁹⁾. Ze względu na fakt, że taka operacja nie wywołuje większych obaw o konkurencję, chyba że umowa zawiera warunki znacząco zmieniające zachęty dla prywatnych inwestorów, wydaje się, że zasadniczo nie ma żadnej potrzeby wprowadzania mechanizmów *ex ante* zabezpieczających konkurencję ani mechanizmów służących zachęceniu do wycofania się z dokapitalizowania.

2.2. Przejściowe dokapitalizowanie zasadniczo zdrowych banków w celu zwiększenia stabilności finansowej oraz kapitału dłużnego dla realnej gospodarki

- (22) Przy ocenie traktowania banków należących do tej kategorii Urząd będzie przywiązywać dużą wagę do rozróżnienia między zasadniczo zdrowymi bankami oraz innymi bankami, które zostało omówione w pkt 12–15.

⁽⁷⁾ Zob. pkt 39 wytycznych dotyczących instytucji finansowych.

⁽⁸⁾ Wszystkie zawarte w niniejszym dokumencie odniesienia do mechanizmów mających zachęcić do wycofania się ze środków służących dokapitalizowaniu lub do spłacenia pomocy państwa należy rozumieć jako działania zmierzające do zastąpienia kapitału państwowego przez kapitał prywatny, w zakresie niezbędnym w kontekście powrotu do normalnych warunków rynkowych i odpowiadającym temu celowi.

⁽⁹⁾ Zob. np. decyzję Komisji z dnia 27 października 2008 r. w sprawie N 512/2008 *Support measures for financial institutions in Germany*, pkt 54.

- (23) Ustalając ogólną odpłatność, należy odpowiednio uwzględnić następujące elementy:
- bieżący profil ryzyka każdego beneficjenta ⁽¹⁰⁾;
 - charakterystykę wybranego instrumentu, w tym jego stopień podporządkowania; ryzyko oraz wszystkie tryby płatności ⁽¹¹⁾;
 - przewidziane mechanizmy zachęcające do wycofania się (takie jak klauzula progresywnej stopy odsetek i klauzula spłaty);
 - odpowiednią wartość referencyjną stopy procentowej w przypadku inwestycji nieobarczonych ryzykiem.
- (24) Odpłatność za państwowe dokapitalizowanie nie może być równie wysoka jak obecna odpłatność na warunkach rynkowych (około 15 %) ⁽¹²⁾ ponieważ ta druga nie musi wcale koniecznie odpowiadać temu, co można uznać za „normalne warunki rynkowe” ⁽¹³⁾. W związku z tym Komisja gotowa jest zaakceptować cenę za dokapitalizowanie zasadniczo zdrowych banków niższą od obecnych stawek rynkowych, aby ułatwić bankom skorzystanie z takich instrumentów, a tym samym wspomóc wysiłki na rzecz przywrócenia stabilności finansowej oraz zapewnienia kapitału dłużnego realnej gospodarce.
- (25) Równocześnie łączny spodziewany zwrot z dokapitalizowania państwowego nie powinien zbytnio odbiegać od obecnych cen rynkowych, ponieważ (i) należy unikać niedoszacowania ryzyka, jakie miało miejsce w okresie poprzedzającym kryzys; (ii) należy uwzględnić niepewność co do momentu i poziomu, w którym uzyskana zostanie ponownie równowaga cen; (iii) należy zapewnić mechanizmy zachęcające do wycofania się z programu; oraz (iv) należy zminimalizować ryzyko zakłócenia konkurencji między państwami członkowskimi, jak również między tymi bankami, które aktualnie pozyskują kapitał na rynku, bez pomocy państwa. Ustalenie odpłatności na poziomie nieodbiegającym zbytnio od bieżących cen rynkowych ma zasadnicze znaczenie dla zapobieżenia zjawisku wyparcia dokapitalizowania opartego na kapitale prywatnym oraz ułatwienia powrotu do normalnych warunków rynkowych.

Wyjściowa cena dokapitalizowania

- (26) W „komunikacie o dokapitalizowaniu” ⁽¹⁴⁾ Komisja opisała metody określenia wyjściowej ceny dokapitalizowania. Urząd będzie stosować opisane poniżej metody w podobny sposób, z uwzględnieniem faktu, że państwa EFTA nie należą do Eurosystemu. Komisja uważa, że odpowiednia metoda ustalania ceny dokapitalizowania jest określona w zaleceniach Eurosystemu z dnia 20 listopada 2008 r. Odpłatności obliczone w oparciu o tę metodę stanowią zdaniem Eurosystemu odpowiednią podstawę (poziom wyjściowy) dla ustalenia wymaganej nominalnej stopy zwrotu z dokapitalizowania zasadniczo zdrowych banków. Cena ta może być korygowana w górę, uwzględniając potrzebę zachęcania do zwrotu kapitału państwowego ⁽¹⁵⁾. Komisja jest zdania, że taka korekta będzie również służyć realizacji celu polegającego na ochronie niezakłóconej konkurencji.
- (27) Zgodnie z zaleceniami Eurosystemu wymagana stopa zwrotu dla rządów z tytułu instrumentów służących dokapitalizowaniu zasadniczo zdrowych banków – akcji uprzywilejowanych oraz innych instrumentów hybrydowych – może zostać wyznaczona na podstawie „korytarza cenowego”, ustalonego na podstawie: (i) wymaganej stopy zwrotu z długu podporządkowanego stanowiącej dolny pułap; oraz (ii) wymaganej stopy zwrotu z akcji zwykłych, stanowiącej górny pułap. Metoda ta wiąże się z obliczeniem korytarza cenowego na podstawie różnych czynników, które powinny również odzwierciedlać specyficzne właściwości poszczególnych instytucji (lub grupy podobnych instytucji) oraz państw EFTA. Komisja ustaliła, że zastosowanie metody z wykorzystaniem uśrednionych wartości (średniej lub mediany) właściwych czynników (stopy zwrotu z obligacji rządowych, premii w transakcjach zamiany ryzyka kredytowego, premii za ryzyko akcji) wyznacza korytarz, w którym średnia wymagana stopa zwrotu wynosi 7 % z tytułu akcji uprzywilejowanych o cechach podobnych do długu podporządkowanego, a średnia wymagana stopa zwrotu z tytułu akcji zwykłych w przypadku banków w strefie euro wynosi 9,3 %. Korytarz cenowy wyznacza zatem orientacyjne progi.

⁽¹⁰⁾ Więcej informacji zawiera załącznik 1.

⁽¹¹⁾ Przykładowo szereg czynników zwiększa lub obniża wartość akcji uprzywilejowanych, w zależności od dokładnej definicji takich akcji: możliwość konwersji na akcje zwykłe lub inne instrumenty, kumulatywne lub niekumulatywne dywidendy, stała lub zmienna stopa dywidendy, pierwszeństwo zaspokojenia przed akcjami zwykłymi w przypadku likwidacji, udział w dochodach powyżej stopy dywidendy wypłacanej z tytułu akcji zwykłych (lub brak takiego udziału), opcja sprzedaży, klauzule dotyczące wykupu, prawa głosu. Urząd wykorzysta jako punkt odniesienia ogólną klasyfikację instrumentów kapitałowych w różnych kategoriach regulacyjnych (np. podstawowe/niepodstawowe, kategoria 1/kategoria 2).

⁽¹²⁾ Odniesienie do komunikatu Komisji dotyczącego dokapitalizowania instytucji finansowych w związku z obecnym kryzysem finansowym, przypis 10.

⁽¹³⁾ Obecne poziomy odpłatności mogą również wynikać z tego, że aktualnie występuje stosunkowo wysokie zapotrzebowanie na kapitał kategorii pierwszej, ponieważ banki odchodzą od dotychczasowego modelu, uznawanego obecnie za niedokapitalizowany model biznesowy. Dodatkowo wpływ mają tutaj takie czynniki jak stosunkowo niewielka podaż i wysoka zmienność rynku.

⁽¹⁴⁾ Patrz przypis 2, ust. 26 i kolejne

⁽¹⁵⁾ Zob. pkt 5–7 zaleceń Rady Prezesów EBC w sprawie ustalania cen środków służących dokapitalizowaniu z dnia 20 listopada 2008 r.

- (28) Urząd zaakceptuje minimalną odpłatność obliczoną w oparciu o powyższą metodę w przypadku zasadniczo zdrowych banków. Odpłatność pobierana od poszczególnych banków jest wyznaczana indywidualnie w zależności od następujących czynników:
- wybrany rodzaj kapitału⁽¹⁶⁾: im mniejsze podporządkowanie, tym mniejsza wymagana odpłatność w korytarzu cenowym;
 - odpowiednia wartość referencyjna stopy procentowej w przypadku inwestycji nieobarczonych ryzykiem;
 - indywidualny profil ryzyka na poziomie krajowym wszystkich kwalifikowalnych instytucji finansowych (w tym zarówno zasadniczo zdrowych banków, jak i tych będących w trudnej sytuacji).
- (29) Państwa EFTA mogą wybrać formułę cenową, która dodatkowo obejmuje klauzulę progresywnej stopy odsetek lub klauzulę spłaty. Czynniki te należy odpowiednio dobrać, tak aby zachęcały do szybkiego korzystania z pomocy kapitałowej świadczonej przez państwo dla banków, ale równocześnie nie doprowadziły do nadmiernego zwiększenia kosztów kapitału.
- (30) Urząd zaakceptuje również alternatywne metody ustalania ceny, o ile odpłatność obliczana na ich podstawie będzie wyższa od tej ustalonej zgodnie z powyższą metodą.

Mechanizmy mające zachęcić do spłaty kapitału państwowego

- (31) Środki służące dokapitalizowaniu muszą opierać się na odpowiednich mechanizmach, które mają zachęcić do spłaty kapitału państwowego, gdy tylko rynek na to pozwoli⁽¹⁷⁾. Najprostszym sposobem na stworzenie mechanizmów zachęcających banki do poszukiwania alternatywnych źródeł kapitału jest wymaganie przez państwa EFTA odpowiednio wysokiej odpłatności za dokapitalizowanie ze strony państwa. Z tego względu Urząd uważa, że zasadniczo pożądane jest dodanie dodatkowej opłaty do ustalonej stawki wyjściowej⁽¹⁸⁾ aby zachęcić banki do wycofania się ze środków służących dokapitalizowaniu. Struktura naliczania należności, oparta m.in. na wzroście wysokości odpłatności z upływem czasu oraz klauzulach dotyczących progresywnej stopy odsetek, wzmocni ten mechanizm zachęcający do wycofania się.
- (32) W przypadku gdy państwo EFTA nie chce zwiększyć nominalnej stopy odpłatności, może ono rozważyć zwiększenie całkowitej odpłatności poprzez wprowadzenie opcji wykupu lub innych klauzul dotyczących wykupu, lub stworzenie mechanizmów zachęcających do pozyskiwania kapitału prywatnego, np. poprzez łączenie wypłacania dywidend z obowiązkową odpłatnością na rzecz państwa, wzrastającą z biegiem czasu.
- (33) Państwa EFTA mogą również rozważyć stosowanie restrykcyjnej polityki w zakresie dywidend w celu zapewnienia, że interwencja państwa ma charakter tymczasowy. Restrykcyjna polityka w zakresie dywidend byłaby spójna z celem dotyczącym zabezpieczenia realnej gospodarki kapitału dłużnego oraz wzmocnienia bazy kapitałowej banków beneficjentów. Jednocześnie ważne byłoby umożliwienie wypłacania dywidend w przypadkach, gdy stanowi to mechanizm zachęcający do zapewnienia nowego, prywatnego kapitału dla zasadniczo zdrowych banków⁽¹⁹⁾.
- (34) Urząd oceni indywidualnie dla każdego przypadku proponowane mechanizmy mające zachęcić do wycofania się ze środków służących dokapitalizowaniu. Ogólnie rzecz biorąc, im większy zakres dokapitalizowania i im wyższy profil ryzyka banku beneficjenta, tym konieczniejsze staje się ustanowienie jasnego mechanizmu zachęcającego do wycofania się. Połączenie poziomu i rodzaju odpłatności oraz, w odpowiednich przypadkach i stopniu, restrykcyjnej polityki w zakresie dywidend, musi w sumie stanowić wystarczający mechanizm mający zachęcić banki beneficjentów do wycofania się ze środków służących dokapitalizowaniu. Komisja uważa w szczególności, że ograniczenia dotyczące wypłacania dywidend nie są konieczne w przypadkach, gdzie poziom ustalonych cen trafnie odzwierciedla profil ryzyka banków, klauzule dotyczące progresywnej stopy odsetek i porównywalne elementy stanowią wystarczające mechanizmy zachęcające do wycofania się, a wielkość dokapitalizowania jest ograniczona.

Unikanie nadmiernego zakłócania konkurencji

- (35) W pkt 35 wytycznych dotyczących instytucji finansowych podkreślono potrzebę ustanowienia mechanizmów zabezpieczających przed potencjalnymi nadużyciami oraz nadmiernymi zakłóceniami konkurencji w programach dokapitalizowania. W pkt 38 wytycznych dotyczących instytucji finansowych określono wymóg ograniczenia zastrzyków kapitałowych do niezbędnego minimum; nie powinny one również umożliwiać beneficjentowi angażowania się w agresywne strategie handlowe, które byłyby sprzeczne z celami leżącymi u podstaw dokapitalizowania⁽²⁰⁾.

⁽¹⁶⁾ Takiego jak akcje zwykłe, kapitał niepodstawowy pierwszej kategorii lub kapitał drugiej kategorii.

⁽¹⁷⁾ Przy uwzględnieniu rodzaju instrumentu służącego dokapitalizowaniu oraz sposobu klasyfikowania go przez organy nadzoru finansowego.

⁽¹⁸⁾ Jest to tym istotniejsze z tego względu, że na metodę przedstawioną powyżej może wpływać fakt niedoszacowania ryzyka w okresie poprzedzającym kryzys.

⁽¹⁹⁾ Uwzględniając te uwagi, ograniczenia dotyczące wypłat dywidend mogłyby np. mieć jedynie charakter czasowy lub dotyczyć odsetka wygenerowanych zysków, lub też wiązać się z wnoszeniem nowego wkładu kapitałowego (np. przez wypłacanie dywidend w formie nowych udziałów). W przypadku gdy spłata państwa następowałaby prawdopodobnie w kilku etapach, można by również przewidzieć stopniowe rozluźnianie wszelkich ograniczeń dotyczących dywidend w miarę postępów w spłacie.

⁽²⁰⁾ Biorąc pod uwagę cel zapewnienia kapitału dłużnego realnej gospodarce, nie ma konieczności wprowadzania ograniczeń dotyczących wzrostu salda w programach dokapitalizowania dla zasadniczo zdrowych banków. W zasadzie powinno się to stosować również do programów gwarancji, chyba że istnieje poważne niebezpieczeństwo przesunięcia przepływów kapitałowych między państwami członkowskimi.

- (36) Ogólna zasada jest taka, że im wyższa odpłatność, tym mniej potrzebne są mechanizmy zabezpieczające, jako że poziom cen ograniczy zakłócenia konkurencji. Banki korzystające z dokapitalizowania ze strony państwa powinny również unikać reklamowania tego faktu do celów handlowych.
- (37) Mechanizmy zabezpieczające mogą być konieczne, aby zapobiec zjawisku agresywnej ekspansji handlowej finansowanej w ramach pomocy państwa. W zasadzie fuzje i przejęcia mogą w cenny sposób przyczynić się do konsolidacji sektora bankowego i tym samym osiągnięcia celów związanych ze stabilizacją rynków finansowych i zapewnieniem stałego dopływu kapitału dłużnego dla realnej gospodarki. Aby nie faworyzować instytucji otrzymujących pomoc publiczną ze szkodą dla konkurentów nie korzystających z takiej pomocy, fuzje i przejęcia powinny być zasadniczo przeprowadzane na podstawie konkurencyjnego procesu przetargowego.
- (38) Zakres mechanizmów zabezpieczających właściwe postępowanie będzie się opierał na ocenie proporcjonalności, przy uwzględnieniu wszystkich istotnych czynników oraz, w szczególności, profilu ryzyka banku beneficjenta. O ile w przypadku banków o bardzo niskim profilu ryzyka mechanizmy zabezpieczające właściwe postępowanie mogą być konieczne jedynie w niewielkim zakresie, o tyle w przypadku banków o wyższym profilu ryzyka konieczność takich mechanizmów rośnie. Dalszymi czynnikami, mającymi wpływ na ocenę proporcjonalności, są stosunkowa wysokość zastrzyku kapitałowego ze strony państwa oraz osiągnięty poziom wyposażenia kapitałowego.
- (39) Stosując dokapitalizowanie w celu finansowania realnej gospodarki, państwa EFTA muszą zadbać o to, aby pomoc, jakiej udzielają, skutecznie przyczyniała się do osiągnięcia tego celu. W tym celu, zgodnie z krajowymi uregulowaniami prawnymi, państwa członkowskie powinny ustanowić skuteczne i egzekwowalne krajowe mechanizmy zabezpieczające, które zagwarantują, że wnoszony kapitał wykorzystywany będzie do zapewnienia działalności kredytowej dla realnej gospodarki.

O c e n a

- (40) Ponadto, jak określono w wytycznych dotyczących instytucji finansowych⁽²¹⁾ operacje dokapitalizowania powinny być regularnie poddawane przeglądowi. Sześć miesięcy po wprowadzeniu środków służących dokapitalizowaniu państwa EFTA powinny przedłożyć Urzędowi sprawozdanie dotyczące wdrażania podjętych środków. W sprawozdaniu należy przedstawić kompletne informacje na temat:
- a) banków, które zostały dokapitalizowane, w tym informacje związane z elementami określonymi w załączniku 1, pkt 12–15, oraz oceną modelu biznesowego danego banku w celu oszacowania jego profilu ryzyka oraz rentowności;
 - b) kwot otrzymanych przez te banki oraz warunków, na jakich odbyło się dokapitalizowanie;
 - c) wykorzystania otrzymanego kapitału, w tym w związku z (i) trwałym zapewnieniem kapitału dłużnego dla realnej gospodarki; i (ii) wzrostem zewnętrznym; oraz (iii) polityką w zakresie dywidend prowadzoną przez banki beneficjentów;
 - d) wypełniania podjętych przez państwa EFTA zobowiązań w zakresie mechanizmów mających zachęcić do wycofania się ze środków służących dokapitalizowaniu oraz zobowiązań związanych z innymi warunkami i mechanizmami zabezpieczającymi; oraz
 - e) planu prowadzącego do odejścia od uzależnienia od kapitału państwowego⁽²²⁾.
- (41) W kontekście przeglądu Urząd oceni m.in. konieczność dalszego stosowania mechanizmów zabezpieczających właściwe postępowanie. W zależności od rozwoju warunków rynkowych Komisja może również zwrócić się o dokonanie rewizji mechanizmów zabezpieczających ustanowionych w związku ze środkami służącymi dokapitalizowaniu, aby zapewnić ograniczenie wysokości i okresu trwania pomocy do niezbędnego minimum umożliwiające przetrwanie obecnego kryzysu.
- (42) Urząd przypomina, że w przypadku gdy bank, który początkowo uznano za zasadniczo zdrowy, znajdzie się w trudnej sytuacji po operacji dokapitalizowania, należy zgłosić dla niego plan restrukturyzacji.

2.3. Dokapitalizowanie w celu ratowania innych banków

- (43) Dokapitalizowanie banków, które nie są zasadniczo zdrowe, powinno podlegać bardziej rygorystycznym wymogom.

⁽²¹⁾ Zob. pkt 34–42 wytycznych dotyczących instytucji finansowych. Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi instytucji finansowych indywidualne środki służące dokapitalizowaniu, realizowane zgodnie z programem dokapitalizowania zatwierdzonym przez Urząd, nie muszą być zgłaszane i zostaną ocenione przez Urząd Nadzoru EFTA w ramach przeglądu i przedłożenia planu dotyczącego przywrócenia rentowności.

⁽²²⁾ Przy uwzględnieniu charakterystyki instrumentu służącego dokapitalizowaniu.

- (44) Jak określono powyżej, odpłatność powinna w zasadzie odzwierciedlać profil ryzyka beneficjenta i być wyższa niż odpłatność w przypadku zasadniczo zdrowych banków⁽²³⁾. Pozostaje to bez uszczerbku dla możliwości organów nadzoru finansowego do podjęcia w razie konieczności pilnych działań w przypadkach restrukturyzacji. Tam, gdzie nie jest możliwe ustalenie ceny na poziomie odpowiadającym profilowi ryzyka danego banku, powinna ona jednak być zbliżona do ceny wymaganej w odniesieniu do podobnego banku na normalnych warunkach rynkowych. Niezależnie od konieczności zapewnienia stabilności finansowej wykorzystanie kapitału państwowego na dokapitalizowanie tych banków można zaakceptować jedynie pod warunkiem likwidacji banku lub jego gruntownej i daleko idącej restrukturyzacji, w razie potrzeby obejmującej zmianę zarządu i ładu korporacyjnego. W związku z tym należy przedstawić kompleksowy plan restrukturyzacji lub likwidacji banku w ciągu sześciu miesięcy po przeprowadzeniu dokapitalizowania. Jak określono w wytycznych dotyczących instytucji finansowych, taki plan zostanie oceniony w świetle zasad zawartych w wytycznych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw i będzie musiał przewidywać środki wyrównawcze.
- (45) Do zakończenia spłaty pomocy państwa mechanizmy zabezpieczające właściwe postępowanie dla banków znajdujących się w trudnej sytuacji w poszczególnych fazach ratowania i restrukturyzacji powinny zasadniczo obejmować: restrykcyjną politykę w zakresie wypłaty dywidend (w tym zakaz stosowania dywidend przynajmniej w okresie restrukturyzacji), ograniczenie dotyczące wynagrodzenia dla kadry kierowniczej lub przyznawania premii, obowiązek odzyskania i utrzymania wyższego poziomu wskaźnika wypłacalności zgodnie z celem dotyczącym stabilności finansowej, jak również harmonogram spłaty wkładu państwa.

2.4. Uwagi końcowe

- (46) Reasumując, Urząd rozważa możliwość otwarcia udziału w operacjach dokapitalizowania dla wszystkich banków w danym państwie EFTA lub znacznej ich części, opartego na mniej zróżnicowanych warunkach i ukierunkowanego na osiągnięcie z upływem czasu odpowiedniego łącznego zwrotu. Niektóre państwa EFTA mogą jednak, np. ze względu na łatwiejsze procedury administracyjne, zdecydować się na zastosowanie mniej złożonych standardów. Bez uszczerbku dla możliwości poszczególnych państw EFTA do przyjęcia powyżej przedstawionych standardów jako podstawy do ustalania cen, Urząd zaakceptuje mechanizmy ustanawiania cen, w których poziom łącznego oczekiwanego zwrotu w skali rocznej dla wszystkich banków objętych programem jest wystarczająco wysoki, aby odzwierciedlać zróżnicowanie banków i zapewnić mechanizmy zachęcające do wycofania się ze środków służących dokapitalizowaniu. Poziom ten powinien być zazwyczaj ustalony ponad górnym pułapem, o którym mowa w pkt 27 w kontekście instrumentów kapitałowych pierwszej kategorii⁽²⁴⁾. Może on wynikać m.in. z niższej stawki wyjściowej i odpowiedniej progresywnej stopy odsetkowej, jak również innych elementów zróżnicowanego traktowania i mechanizmów zabezpieczających opisanych powyżej⁽²⁵⁾.

⁽²³⁾ Zob. pkt 28 dotyczący rozszerzonego korytarza cenowego odnoszący się do wyższych stawek odpłatności wymaganych od banków znajdujących się w trudnej sytuacji.

⁽²⁴⁾ Dotychczas Komisja zaakceptowała środki służące dokapitalizowaniu o oczekiwanej łącznej stopie zwrotu co najmniej 10 % w skali rocznej w odniesieniu do instrumentów kategorii 1 dla wszystkich banków uczestniczących w programie. W przypadku państw EOG, w których stopy zwrotu nieobciążone ryzykiem różnią się znacznie od średniej takich stóp w strefie euro, poziom ten może wymagać odpowiedniego dostosowania. Konieczne będą również dostosowania na podstawie stóp zwrotu nieobciążonych ryzykiem.

⁽²⁵⁾ Jako przykład połączenia niskiej stawki wyjściowej z takimi elementami różnicującymi zob. decyzję Komisji z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie N 528/2008 Niderlandy, *Pomoc dla ING Groep N.V.*, gdzie stały kupon (8,5 %) połączony z nieproporcjonalnie wysokimi i rosnącymi płatnościami z kuponu oraz potencjalnym wzrostem stóp odsetkowych przyjęto jako odpłatność za instrument kapitałowy *sui generis* zakwalifikowany jako kapitał podstawowy kategorii pierwszej, w wyniku czego oczekiwana stopa zwrotu w skali rocznej wynosi ponad 10 %.

ZAŁĄCZNIK 1

Ustalanie cen kapitału

Akcje (akcje zwykłe) są najbardziej znaną formą kapitału podstawowego pierwszej kategorii. Akcje zwykłe charakteryzują się niepewnością co do przyszłych wypłat dywidend oraz co do wzrostu cen akcji (zysk kapitałowy/strata kapitałowa); oba te czynniki uzależnione są ostatecznie od oczekiwań, jakie żywią akcjonariusze co do przyszłych przepływów gotówkowych/zysków. W bieżącej sytuacji prognozy co do przyszłych przepływów gotówkowych są jeszcze trudniejsze niż w normalnych warunkach. Czynnikiem najbardziej istotnym jest rynkowa cena akcji zwykłych, notowana na giełdzie. W przypadku banków nienotowanych na giełdzie (dla których nie istnieje taka cena giełdowa) państwa EFTA powinny opracować odpowiednie podejście oparte na kryteriach rynkowych, np. pełnej wycenie wartości.

Jeśli wspiera się emisję akcji zwykłych (gwarancja), wszelkie akcje, które nie zostały nabyte przez aktualnych lub nowych inwestorów, zostaną przejęte przez państwo EFTA jako gwaranta emisji po cenie, która jest możliwie niska w porównaniu do ceny akcji przed ogłoszeniem złożenia otwartej oferty. Emitujący bank powinien również uiszczać odpowiednią opłatę z tytułu gwarantowania emisji⁽¹⁾. Urząd weźmie pod uwagę wpływ, jaki otrzymana uprzednio pomoc państwa może wywierać na cenę akcji beneficjenta.

Wskaźniki, jakie należy uwzględnić przy ocenie profilu ryzyka danego banku

Oceniając profil ryzyka danego banku w celu uznania dokapitalizowania jako operacji w ramach pomocy państwa, Urząd uwzględni pozycję danego banku w szczególności w świetle następujących wskaźników:

- adekwatność kapitałowa: Urząd pozytywnie uwzględni ocenę wypłacalności banku oraz jego prognozowanej adekwatności kapitałowej wydanej na podstawie przeglądu przeprowadzonego przez krajowe organy nadzoru; w ramach takiego przeglądu ocenić należy stopień narażenia banku na różne rodzaje ryzyka (takie jak ryzyko kredytowe, ryzyko płynności, ryzyko rynkowe, ryzyko związane ze stopą procentową i kursem wymiany walut), jakość portfela aktywów (na rynku krajowym oraz w porównaniu z dostępnymi standardami międzynarodowymi), trwałość modelu biznesowego banku w perspektywie długoterminowej oraz inne stosowne elementy;
- zakres dokapitalizowania: Komisja pozytywnie uwzględni dokapitalizowanie, które ma ograniczony zakres, np. jego wartość nie przekracza 2 % aktywów banku obciążonych ryzykiem;
- bieżące premie w transakcjach zamiany ryzyka kredytowego: Urząd uzna wartość równą lub niższą od średniej za wskaźnik wskazujący na niski profil ryzyka;
- ocena inwestycyjna banku i prognozy na przyszłość: Urząd uzna rating na poziomie A i wyższy oraz stabilne i pozytywne prognozy na przyszłość jako wskaźnik wskazujący na niższy profil ryzyka.

Przy ocenianiu tych wskaźników należy wziąć pod uwagę sytuację banków, które znajdują się w trudnej sytuacji wskutek obecnych wyjątkowych okoliczności, chociaż przed kryzysem zostałyby uznane za zasadniczo zdrowe, jak wynika np. ze zmian we wskaźnikach rynkowych, takich jak premie w transakcjach zamiany ryzyka kredytowego oraz ceny akcji.

Tabela 1

Rodzaje kapitału

Zobowiązania	Kategoria 2
	Terminowe instrumenty dłużne
	Bezterminowe podporządkowane instrumenty dłużne
Wymagany wyższy zwrot	Akcje uprzywilejowane i inne podobne instrumenty dające prawo do skumulowanych dywidend
↓	Kategoria 1
Wyższa zdolność absorpcji strat	Akcje uprzywilejowane i inne podobne instrumenty niedające prawa do skumulowanych dywidend
	Inne wysokiej jakości instrumenty hybrydowe
Kapitał własny	Rezerwy/zyski zatrzymane
	Akcje zwykłe

⁽¹⁾ Zob. przykładowo decyzję Komisji z dnia 13 października 2008 r. w sprawie N 507/2008 *Financial Support Measures to the banking Industry in the UK*, pkt 11 i decyzję Komisji z dnia 27 października 2008 r. w sprawie N 512/2008 *Support measures for financial institutions in Germany*, pkt 12.

ZAŁĄCZNIK III

Tymczasowe ramy prawne w zakresie pomocy państwa ułatwiające dostęp do finansowania w dobie kryzysu finansowego i gospodarczego

1. KRYZYS FINANSOWY, JEGO WPŁYW NA REALNĄ GOSPODARKE I KONIECZNOŚĆ ŚRODKÓW TYMCZASOWYCH
 - 1.1. *Kryzys finansowy i jego skutki dla realnej gospodarki*
 - (1) Dnia 26 listopada 2008 r. Komisja Europejska (zwana dalej „Komisją”) przyjęła komunikat pt. „Europejski plan naprawy gospodarczej” mówiący o tym, jak wyprowadzić Europę z obecnego kryzysu finansowego (1). Plan opiera się na dwóch wzajemnie od siebie zależnych głównych elementach. Pierwszy z nich to środki krótkoterminowe mające na celu zwiększenie popytu, ochronę miejsc pracy i przywrócenie zaufania, drugi to „inteligentne inwestycje”, które w dłuższej perspektywie czasowej mają zapewnić wyższą stopę wzrostu i trwały dobrobyt. Plan naprawy zakłada bardziej intensywną i szybszą realizację reform wdrażanych już w ramach strategii lizbońskiej.
 - (2) W związku z tym wyzwanie polega na tym, by unikać interwencji publicznych, które mogłyby utrudniać realizację celu, jakim jest mniejsza i lepiej ukierunkowana pomoc państwa. Niemniej jednak w niektórych warunkach istnieje zapotrzebowanie na nową pomoc państwa o charakterze tymczasowym.
 - (3) Urząd Nadzoru EFTA (dalej zwany Urzędem) jest zdania, że należy wprowadzić nowe instrumenty umożliwiające stosowanie zasad pomocy państwa w sposób zapewniający maksymalną elastyczność w zażegnaniu kryzysu, przy jednoczesnym zachowaniu jednakowych warunków dla wszystkich podmiotów oraz unikaniu nadmiernego ograniczenia konkurencji. W niniejszych wytycznych przedstawiono szczegółowo liczne dodatkowe i tymczasowe możliwości udzielania pomocy państwa w państwach EFTA.
 - (4) Po pierwsze, skutki kryzysu finansowego bardzo silnie odczuł sektor bankowy EOG, a Islandię dotknęły one w niespotykanym dotąd stopniu. Rada podkreśliła, że chociaż decyzje o interwencji publicznej muszą być podejmowane na szczeblu krajowym, musi się to odbywać w sposób skoordynowany i w oparciu o szereg wspólnych zasad wspólnotowych (2). Komisja zareagowała natychmiastowo, podejmując różne środki, w tym m.in. przyjmując komunikat o zastosowaniu zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego (3) oraz liczne decyzje zatwierdzające pomoc na ratowanie instytucji finansowych. Urząd przyjął stosowne środki (4).
 - (5) Wystarczający i niedrogi dostęp do finansowania jest warunkiem koniecznym dla sektora prywatnego do inwestowania, wzrostu i tworzenia miejsc pracy. Państwa EFTA powinny wykorzystać swoje możliwości wywierania nacisku, jakie zdobyły dzięki udzieleniu znacznego wsparcia finansowego sektorowi bankowemu, w taki sposób, aby wsparcie to nie przełożyło się jedynie na poprawę sytuacji finansowej banków, nie przynosząc żadnych korzyści całej gospodarce. Wsparcie na rzecz sektora finansowego powinno być więc odpowiednio ukierunkowane, tak by gwarantował ponowne podjęcie przez banki normalnej działalności kredytowej. Urząd będzie brał pod uwagę te kryteria, oceniając pomoc państwa na rzecz banków.
 - (6) O ile wydaje się, że sytuacja na rynkach finansowych ulega poprawie, to pełen wpływ kryzysu finansowego na realną gospodarkę jest obecnie odczuwany. Bardzo silne tendencje zniżkowe obserwowane są w całej gospodarce i dotyczą one bezpośrednio zarówno gospodarstwa domowe, jak i przedsiębiorstwa oraz odbijają się na poziomie zatrudnienia. Przede wszystkim na skutek kryzysu na rynkach finansowych banki rozpoczynają proces zmniejszania stosunku swojego zadłużenia do kapitału własnego oraz stają się mniej skłonne do ponoszenia ryzyka w porównaniu z latami ubiegłymi, co prowadzi do mniejszej dostępności kredytów. Obecny kryzys finansowy może spowodować zmniejszenie liczby udzielanych kredytów, spadek popytu i recesję.
 - (7) Wszystko to może mieć negatywne skutki nie tylko dla słabych firm bez zabezpieczenia na wypadek niewypłacalności, lecz nawet dla silnych przedsiębiorstw, którym nagle ograniczono linię kredytową lub w ogóle odmówiono kredytu. Szczególnie silnie odczuwają to małe i średnie przedsiębiorstwa, których dostęp do finansowania jest zawsze trudniejszy w porównaniu z dużymi firmami. Taka sytuacja może nie tylko wpłynąć niekorzystnie na położenie wielu silnych firm i ich pracowników w perspektywie krótko- i średnioterminowej. Jej skutki mogą być odczuwane również w dłuższym okresie, ponieważ wszystkie inwestycje w EOG, szczególnie na rzecz trwałego wzrostu gospodarczego i innych celów strategii lizbońskiej, mogą ulec opóźnieniu lub nawet zostać zarzucone.

(1) Komunikat Komisji do Rady Europejskiej, COM(2008) 800.

(2) Konkluzje ze szczytu Rady ds. Gospodarczych i Finansowych z dnia 7 października 2008 r.

(3) Dz.U. C 270 z 25.10.2008, s. 8.

(4) Zob. rozdziały dotyczące zastosowania zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego, dokapitalizowania instytucji finansowych w związku z obecnym kryzysem finansowym: ograniczenie pomocy do niezbędnego minimum oraz mechanizmy zabezpieczające przed nadmiernym zakłóceniem konkurencji, przyjęte 29 stycznia 2009 r.

1.2. *Potrzeba ścisłej koordynacji krajowych środków pomocy na poziomie EOG*

- (8) W obecnej sytuacji finansowej państwa EFTA mogłyby mieć skłonność do podejmowania działań na własną rękę i prześcigania się w udzielaniu dotacji w celu wsparcia własnych przedsiębiorstw. Dotychczasowe doświadczenie pokazuje, że tego rodzaju indywidualne działania nie mogą być skuteczne, a ponadto mogą mieć szkodliwy wpływ na cały rynek wewnętrzny. Przyznając wsparcie, z pełnym uwzględnieniem przeważającej szczególnej sytuacji gospodarczej, należy zapewnić jednakowe warunki wszystkim przedsiębiorstwom europejskiego obszaru gospodarczego oraz uniknąć sytuacji, w której państwa EFTA prześcigałyby się w przyznawaniu dotacji, co byłoby niemożliwe do utrzymania i niekorzystne dla całego EOG. Z pomocą przyjdzie tu polityka ochrony konkurencji.

1.3. *Potrzeba tymczasowych środków pomocy państwa*

- (9) Cele tymczasowych środków dodatkowych, o których mowa w niniejszych wytycznych, są dwa: po pierwsze – w świetle wyjątkowych i przejściowych problemów z finansowaniem, związanych z kryzysem sektora bankowego – chodzi o to, by odblokować kredytowanie firm przez banki, gwarantując im w ten sposób niezakłócony dostęp do środków finansowych. W tym zakresie małe i średnie przedsiębiorstwa są szczególnie ważne dla całej gospodarki EOG i poprawa ich sytuacji finansowej będzie miała pozytywne skutki również dla dużych przedsiębiorstw, co w dłuższej perspektywie czasowej przełoży się na zwiększenie ogólnego wzrostu gospodarczego i modernizację.
- (10) Drugim celem jest zachęcenie przedsiębiorstw do ciągłego inwestowania w przyszłość, szczególnie w gospodarkę opartą na trwałym wzroście. Gdyby na skutek obecnego kryzysu znaczny postęp, jaki osiągnięto w dziedzinie ochrony środowiska, miał zostać zatrzymany lub wręcz odwrócony, mogłoby to mieć rzeczywiście dramatyczne skutki. Stąd konieczność przyznawania przedsiębiorstwom szczególnego, tymczasowego wsparcia na inwestowanie w projekty związane z ochroną środowiska (które mogą, między innymi, zapewnić przewagę technologiczną przemysłu EOG), co stanowiłoby połączenie pilnego i niezbędnego wsparcia finansowego z długofalowymi korzyściami dla EOG.
- (11) W niniejszych wytycznych przypomina się o licznych możliwościach wsparcia publicznego, jakimi dysponują państwa EFTA w ramach istniejących zasad pomocy państwa, jak również przedstawia się dodatkowe środki pomocy państwa, jakie państwa EFTA mogą tymczasowo przyznawać w celu zaradzenia problemom w zakresie dostępu do finansowania, z którymi borykają się obecnie niektóre przedsiębiorstwa oraz promowania inwestycji mających na celu ochronę środowiska.

- (12) Urząd jest zdania, że proponowane instrumenty pomocy są najbardziej odpowiednie do osiągnięcia tych celów.

2. OGÓLNE ŚRODKI EKONOMICZNE

- (13) W odpowiedzi na bieżącą sytuację gospodarczą przyjęto plan naprawy gospodarczej. Ze względu na skalę kryzysu Wspólnota potrzebuje skoordynowanego podejścia o wystarczająco dużym rozmachu i odwadze, aby móc przywrócić zaufanie konsumentów i biznesu. To samo dotyczy poprawy sytuacji w państwach EFTA.

- (14) Cele strategiczne planu naprawy gospodarczej są następujące:

- w szybki sposób pobudzić popyt oraz wzmocnić zaufanie konsumentów,
- zmniejszyć koszty społeczne spowolnienia gospodarczego i jego wpływ na najbardziej narażone grupy społeczne. Skutki kryzysu już dotknęły lub dotkną wielu pracowników i ich rodziny. Można podjąć działania zmierzające do powstrzymania redukcji miejsc pracy, a następnie umożliwienia bezrobotnym szybkiego powrotu na rynek pracy i powstrzymania długotrwałego bezrobocia,
- pomóc Europie przygotować się do skorzystania na ponownym ożywieniu gospodarczym, tak by gospodarka europejska była w stanie sprostać wymogom konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju oraz przyszłym potrzebom przedstawionym w strategii lizbońskiej. Oznacza to wspieranie innowacji, budowanie gospodarki opartej na wiedzy oraz szybsze przejście na gospodarkę niskoemisyjną i wydajną pod względem wykorzystania zasobów.

- (15) Aby osiągnąć powyższe cele, państwa EFTA mają już do dyspozycji wiele instrumentów, które nie są uznawane za pomoc państwa. Na przykład niektóre przedsiębiorstwa mogą mieć obecnie dużo większe trudności z dostępem do finansowania niż inne firmy, czego skutkiem jest opóźnianie finansowania niezbędnego dla ich wzrostu i realizacji planowanych inwestycji lub nawet ryzyko jego utraty. W takiej sytuacji państwa EFTA mogą zastosować pakiet ogólnych środków mających zastosowanie do wszystkich przedsiębiorstw na terytorium danego kraju. Środki takie nie stanowią pomocy państwa i mają na celu tymczasowe rozwiązanie problemów z finansowaniem w krótkiej i średniej perspektywie czasowej. Można na przykład wprowadzić środki polegające na przesunięciu terminów płatności składek na zabezpieczenie społeczne i podobnych opłat lub nawet podatków lub środki z myślą o pracownikach. Jeżeli tego rodzaju środki są dostępne dla wszystkich przedsiębiorstw, zasadniczo nie stanowią one pomocy państwa.

- (16) Państwa EFTA mogą również przyznać wsparcie finansowe bezpośrednio konsumentom, na przykład na złomowanie zużytych produktów lub kupowanie produktów ekologicznych. Jeżeli pomoc taką przyznaje się bez względu na pochodzenie produktu, nie stanowi ona pomocy państwa.
- (17) W celu udzielenia wsparcia MŚP, a także dużym przedsiębiorstwom można również wykorzystać ogólne programy wspólnotowe, takie jak program na rzecz konkurencyjności i innowacji (lata 2007–2013) ustanowiony decyzją nr 1639/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r.⁽⁵⁾ lub siódmy program ramowy Wspólnoty Europejskiej w zakresie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji (2007-2013) ustanowiony decyzją nr 1982/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r.⁽⁶⁾

3. MOŻLIWOŚCI UDZIELANIA POMOCY PAŃSTWA W RAMACH ISTNIEJĄCYCH INSTRUMENTÓW

- (18) W ciągu ostatnich kilku lat Urząd znacznie unowocześnił zasady pomocy państwa po to, by zachęcić państwa EFTA do lepszego ukierunkowywania wsparcia publicznego na inwestycje oparte za zasadzie zrównoważonego rozwoju, wspierając w ten sposób realizację strategii lizbońskiej. W tym kontekście szczególnie nacisk położono na MŚP i większe możliwości udzielania im pomocy państwa. Ponadto zasady pomocy państwa zostały również w znacznym stopniu uproszczone i usprawnione poprzez przyjęcie niedawno ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych⁽⁷⁾, które oferuje państwom EFTA wiele możliwości udzielania różnych środków pomocy państwa przy minimalnych obciążeniach administracyjnych. Poniżej wymieniono najważniejsze w obecnej sytuacji gospodarczej istniejące instrumenty pomocy państwa.
- (19) Rozporządzenie w sprawie pomocy *de minimis*⁽⁸⁾ dostosowane do Porozumienia EOG stanowi, że środki wsparcia o wartości nieprzekraczającej 200 000 EUR na przedsiębiorstwo w dowolnym ustalonym okresie trzyletnim nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu Porozumienia EOG. Zgodnie z tym samym rozporządzeniem gwarancje do wysokości 1,5 mln EUR nie przekraczają progu *de minimis* i w związku z tym także nie stanowią pomocy państwa. Państwa EFTA mogą więc przyznawać takie gwarancje bez konieczności obliczania odpowiadających im ekwiwalentów pomocy i bez obciążeń administracyjnych.
- (20) Wspomniane wyżej ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych stanowi najważniejszą część zasad pomocy państwa. Upraszcza ono procedurę przyznawania pomocy państwa w przypadku niektórych ważnych środków pomocy i sprzyja kierowaniu pomocy państwa w stronę priorytetowych celów wspólnotowych. Wszystkie istniejące wcześniej przepisy o wyłączeniach grupowych, a także te dotyczące nowych obszarów (takich jak innowacje, ochrona środowiska, badania naukowe i rozwój dużych przedsiębiorstw oraz środki pomocy w celu zapewnienia kapitału podwyższonego ryzyka dla MŚP) zebrano w jednym dokumencie. We wszystkich przypadkach objętych tym rozporządzeniem państwa EFTA mogą przyznać pomoc bez wcześniejszego zgłaszania środka Urzędowi. Tempo tego procesu zależy więc całkowicie od państwa EFTA. Ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych jest szczególnie ważne dla MŚP, ponieważ zawiera specjalne zasady dotyczące pomocy inwestycyjnej i na zatrudnienie mające zastosowanie wyłącznie do MŚP. Oprócz tego wszystkie przewidziane w nim środki (a jest ich 26) są dostępne dla MŚP. Państwo EFTA może więc towarzyszyć MŚP na każdym etapie jego rozwoju, pomagając im w różnych obszarach, począwszy od dostępu do finansowania, poprzez badania i rozwój, innowacje, szkolenia, zatrudnienie, środki w zakresie ochrony środowiska itp.
- (21) Nowe wytyczne wspólnotowe w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska⁽⁹⁾ stanowią, że państwa EFTA mogą przyznawać pomoc państwa m.in. w następujących przypadkach:
- pomoc dla przedsiębiorstw, które spełniają wymogi surowsze niż normy wspólnotowe lub które podnoszą poziom ochrony środowiska w przypadku braku norm wspólnotowych, w wysokości do 70 % dodatkowych kosztów inwestycji (do 80 % w dziedzinie innowacji ekologicznych) w przypadku małych przedsiębiorstw i do 100 % dodatkowych kosztów inwestycji, jeśli pomoc przyznaje się w drodze procedury przetargowej zgodnej z zasadami konkurencji, również w przypadku dużych przedsiębiorstw; dozwolona jest również pomoc na wcześniejsze dostosowanie do przyszłych norm wspólnotowych oraz na badania środowiska,
 - w obszarze energii ze źródeł odnawialnych i kogeneracji państwa EFTA mogą przyznać pomoc operacyjną na pokrycie wszystkich dodatkowych kosztów produkcji,
 - aby osiągnąć cele w zakresie oszczędzania energii i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, państwa członkowskie mogą przyznać pomoc umożliwiającą przedsiębiorstwom uzyskanie oszczędności energii oraz pomoc na odnawialne źródła energii i kogenerację w wysokości do 80 % dodatkowych kosztów inwestycji dla małych przedsiębiorstw i do 100 % dodatkowych kosztów inwestycji, jeśli pomoc przyznaje się w drodze procedury przetargowej zgodnej z zasadami konkurencji.

⁽⁵⁾ Dz.U. L 310 z 9.11.2006, s. 15.

⁽⁶⁾ Dz.U. L 412 z 30.12.2006, s. 1.

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych), (Dz.U. L 214 z 9.8.2008, s. 3) włączone do Porozumienia EOG w ust. 1j załącznika XV do porozumienia decyzją nr 120/2008 z dnia 7 listopada 2008 r. (Dz.U. L 339 z 18.12.2008, s. 111 oraz Supplement EOG nr 79 z 18.12.2008), e.i.f. 8.11.2008.

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* (Dz.U. L 379 z 28.12.2006, s. 5) włączone do Porozumienia EOG w ust. 1ea załącznika XV do porozumienia decyzją nr 29/2007 (Dz.U. L 209 z 9.8.2007, s. 52 oraz Supplement EOG nr 38 z 9.8.2007, s. 34), e.i.f. 28.4.2007.

⁽⁹⁾ Zaktualizowana wersja wytycznych dotyczących pomocy państwa jest opublikowana na stronie internetowej Urzędu: http://www.efasur.int/fieldswork/fieldstateaid/state_aid_guidelines/

- (22) W dniu 7 lutego 2007 r. Urząd przyjął nowe wytyczne dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną. Dokument ten zawiera nowe przepisy dotyczące innowacji, skierowane szczególnie do MŚP, które również wiążą się z lepszym ukierunkowaniem pomocy na tworzenie miejsc pracy i zwiększanie wzrostu gospodarczego, zgodnie z kierunkami wytyczonymi w strategii lizbońskiej. Na mocy tych wytycznych państwo EFTA może przyznać pomoc państwa między innymi na następujące cele:
- pomoc na projekty BiR, szczególnie pomoc na badania podstawowe w wysokości do 100 % kosztów kwalifikowalnych oraz pomoc na badania przemysłowe w wysokości do 80 % dla małych przedsiębiorstw,
 - pomoc dla młodych innowacyjnych przedsiębiorstw w wysokości do 1 mln EUR i więcej w regionach objętych pomocą, pomoc dla klastrów innowacyjnych, pomoc na usługi doradcze w zakresie innowacji i usługi wsparcia innowacji,
 - pomoc na wypożyczenie wysoko wykwalifikowanego personelu, pomoc na techniczne studia wykonalności, pomoc na innowacje w obrębie procesów i innowacje organizacyjne w sektorze usług oraz pomoc na pokrycie kosztów praw własności przemysłowej dla MŚP.
- (23) Kolejnym istotnym elementem konkurencyjności są szkolenia. Nawet w okresie rosnącego bezrobocia niezwykle istotne jest utrzymanie inwestycji w szkolenia w celu rozwijania nowych umiejętności. Nowe rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych umożliwia państwom EFTA przyznawanie pomocy dla przedsiębiorstw na szkolenia specjalistyczne i ogólne w wysokości do 80 % kosztów kwalifikowalnych.
- (24) W 2008 r. Komisja przyjęła nowe wytyczne w sprawie pomocy państwa w formie gwarancji, które precyzują, w jakich warunkach państwowe gwarancje kredytów nie stanowią pomocy państwa. Zgodnie z wytycznymi gwarancji nie uważa się za pomoc państwa, jeśli zapłacono za nie cenę rynkową. Oprócz wyjaśnienia warunków, w jakich gwarancje stanowią pomoc państwa a kiedy nie, nowe wytyczne wprowadzają również po raz pierwszy specjalne „bezpieczne stawki” dla MŚP, umożliwiające łatwiejsze, ale bezpieczne skorzystanie z gwarancji w celu wsparcia finansowania MŚP.
- (25) W dniu 25 października Urząd przyjął nowe wytyczne wspólnotowe w sprawie pomocy państwa na wspieranie inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach. Są one skierowane do innowacyjnych i szybko rozwijających się MŚP, najważniejszych z punktu widzenia strategii lizbońskiej. Urząd ustanowił nowy „próg bezpieczeństwa” w wysokości 1,5 mln EUR na docelowe MŚP, co stanowi 50 % wzrost. Poniżej tego pułapu Urząd uznaje zasadniczo, że na rynku brak jest alternatywnych środków finansowania (tj. rynek funkcjonuje nieprawidłowo). Pomoc na wspieranie inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka włączono również do ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.
- (26) W regionach w niekorzystnym położeniu państwa EFTA mogą przyznać pomoc inwestycyjną na utworzenie nowego zakładu, rozbudowę istniejącego zakładu lub dywersyfikację jego produkcji zgodnie z wytycznymi w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2007–2013, mającymi zastosowanie od stycznia 2007 r.
- (27) W wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2007–2013 wprowadzono również nową formę pomocy, mającą na celu dostarczenie zachęty do zakładania nowych firm i wspieranie początkowego etapu rozwoju małych przedsiębiorstw na obszarach objętych pomocą.
- (28) Zgodnie z obowiązującymi wytycznymi dotyczącymi pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw państwa EFTA mogą również przyznawać pomoc przedsiębiorstwom potrzebującym wsparcia publicznego. W tym celu państwa EFTA mogą zgłosić programy pomocy dla MŚP przeznaczonej na ratowanie lub restrukturyzację.

4. ZASTOSOWANIE ART. 61 UST. 3 LIT. B)

4.1. Zasady ogólne

- (29) Artykuł 61 ust. 3 lit b) Porozumienia EOG stanowi, że Komisja może uznać za zgodną ze wspólnym rynkiem pomoc „mającą na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego EFTA”. Przepis ten jest jednakowy z art. 87 ust. 3 lit. b), w odniesieniu do którego Sąd Pierwszej Instancji orzekł, że takie zaburzenie musi dotyczyć całej gospodarki danego państwa członkowskiego, a nie tylko jednego z regionów lub części terytorium. Jest to również zgodne z koniecznością ścisłej interpretacji wszelkich odstępstw, do których należy m.in. art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ Sprawy połączone T-132/96 oraz T-143/96 *Freistaat Sachsen i Volkswagen AG przeciwko Komisji* [1999] Rec. II3663, pkt 167.

- (30) Komisja konsekwentnie stosuje taką ścisłą interpretację w swojej praktyce decyzyjnej⁽¹¹⁾. Urząd przyjął również ścisłą interpretację art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG⁽¹²⁾.
- (31) Uważa on również, że w obecnej sytuacji kryzysu na świecie konieczne jest podjęcie wyjątkowych kroków, wykraczających poza wsparcie na rzecz systemu finansowego w sytuacjach nadzwyczajnych.
- (32) Wszystkie państwa EFTA odczuwają negatywne skutki kryzysu, choć na różne sposoby i w różnym stopniu. Przypuszczalnie dojdzie również do wzrostu bezrobocia, spadku popytu i pogorszenia sytuacji budżetowej.
- (33) W świetle wagi obecnego kryzysu finansowego i jego skutków dla gospodarek wszystkich państw EFTA Urząd uważa, że, aby rozwiązać zaistniałe problemy, niektóre kategorie pomocy państwa są, w ograniczonym okresie, uzasadnione, i można je uznać za zgodne z Porozumieniem EOG na podstawie art. 61 ust. 3 lit. b).

4.2. Ograniczona kwota pomocy zgodna z przepisami

4.2.1. Obecne ramy prawne

- (34) Artykuł 2 rozporządzenia w sprawie pomocy *de minimis*⁽¹³⁾ dostosowanego do Porozumienia EOG stanowi, że:

„Uważa się, że środki pomocy nie spełniają wszystkich kryteriów określonych w art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG i dlatego są zwolnione z wymogu zgłoszenia przewidzianego w art. 2 części II protokołu 3 do Porozumienia o nadzorze i trybunale, jeżeli spełniają warunki określone w ust. 2–5 niniejszego artykułu.

Ogólna kwota pomocy *de minimis* przyznana dowolnemu przedsiębiorstwu nie przekracza 200 000 EUR w dowolnie ustalonym okresie trzech lat budżetowych. Całkowita wartość pomocy *de minimis* przyznanej jednemu podmiotowi gospodarczemu działającemu w sektorze transportu drogowego przez dowolny okres trzech lat budżetowych nie może przekroczyć 100 000 EUR. Pułapy te stosuje się bez względu na formę i cel pomocy *de minimis*, a także bez względu na to, czy pomoc przyznana państwu EFTA jest w całości, czy w części finansowana z zasobów Wspólnoty. Wyżej wymieniony okres ustala się poprzez odniesienie do lat budżetowych stosowanych przez podmiot gospodarczy w danym państwie EFTA.”

4.2.2. Nowy środek

- (35) Kryzys finansowy dotyka nie tylko przedsiębiorstwa mające trudności strukturalne, ale także przedsiębiorstwa, które znalazły się w sytuacji nagłego niedoboru lub nawet braku dostępności kredytów. Poprawa sytuacji finansowej tych przedsiębiorstw będzie miała pozytywne skutki dla całej gospodarki EOG.
- (36) Dlatego też w związku z obecną sytuacją gospodarczą za konieczne uważa się tymczasowe dopuszczenie możliwości ograniczonych kwot pomocy, która będzie mimo wszystko wchodzić w zakres art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG, ponieważ przekracza pułap określony w rozporządzeniu w sprawie pomocy *de minimis*.
- (37) Urząd uzna tego rodzaju pomoc państwa za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG na podstawie art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG pod warunkiem że spełnione będą wszystkie poniższe warunki:
- a) pomoc nie przekracza 500 000 EUR w formie dotacji pieniężnej na przedsiębiorstwo; wszystkie podane wartości są wartościami brutto, czyli nie uwzględniają potrąceń z tytułu podatków ani innych opłat; w przypadku gdy pomoc przyznawana jest w formie innej niż dotacja, kwotę pomocy wyraża się jako ekwiwalent dotacji brutto;
 - b) pomoc przyznawana jest w formie dotacji bezpośrednich;
 - c) pomoc przyznawana jest wyłącznie przedsiębiorstwom, które nie były zagrożone⁽¹⁴⁾ w dniu 1 lipca 2008 r.; może zostać udzielona przedsiębiorstwom, które nie były w tym czasie zagrożone, ale które później znalazły się w takiej sytuacji w wyniku światowego kryzysu finansowego i gospodarczego;

⁽¹¹⁾ Decyzja Komisji 98/490/WE w sprawie C 47/96 *Crédit Lyonnais* (Dz.U. L 221 z 8.8.1998, s. 28), pkt 10.1; decyzja Komisji 2005/345/WE w sprawie C 28/02 *Bankgesellschaft Berlin* (Dz. L 116 z 4.5.2005, z. 1), ust. 153 i kolejne; oraz decyzja Komisji 2008/263/WE w sprawie C 50/06 *BAWAG* (Dz.U. L 83 z 26.3.2008, s. 7), pkt 166. Zob. decyzja Komisji w sprawie NN 70/07 *Northern Rock* (Dz.U. C 43 z 16.2.2008, s. 1) oraz decyzja Komisji z 4 czerwca 2008 r. w sprawie C 9/08 *SachsenLB*, jeszcze nieopublikowana.

⁽¹²⁾ Urząd nigdy nie zaakceptował środków pomocy na podstawie art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG.

⁽¹³⁾ Zob. przypis 8.

⁽¹⁴⁾ W odniesieniu do dużych przedsiębiorstw zob. pkt 2.1 wytycznych dotyczących pomocy państwa w celu restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw. W przypadku MŚP zob. art. 1 ust. 7 w sprawie definicji ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.

- d) pomoc nie stanowi pomocy wywozowej ani pomocy preferującej produkty krajowe względem produktów przywożonych;
- e) pomoc może być przyznawana nie później niż do dnia 31 grudnia 2010 r.;
- f) przed udzieleniem pomocy państwo EFTA uzyskuje od zainteresowanego przedsiębiorstwa deklarację w formie pisemnej lub elektronicznej dotyczącą wszelkiej innej pomocy *de minimis* oraz pomocy związanej z niniejszym środkiem pomocy, które przedsiębiorstwo to otrzymało w ciągu danego roku obrachunkowego i sprawdza, czy pomoc nie podwyższy całkowitej kwoty pomocy uzyskanej przez przedsiębiorstwo w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2010 r. do poziomu przekraczającego pułap 500 000 EUR;
- g) program pomocy nie przysługuje przedsiębiorstwom prowadzącym działalność w sektorze produkcji pierwotnej produktów rolnych; może przysługiwać przedsiębiorstwom prowadzącym działalność w sektorze przetwórstwa produktów rolnych⁽¹⁵⁾, o ile kwota pomocy została ustalona na podstawie ceny lub ilości takich produktów zakupionych od producentów surowców lub wprowadzonych na rynek przez dane przedsiębiorstwo lub gdy pomoc jest uwarunkowana jej przeniesieniem w części lub całości na producentów surowców⁽¹⁶⁾.

4.3. Pomoc w formie gwarancji

4.3.1. Obecne ramy prawne

- (38) Wytyczne w sprawie pomocy państwa w formie gwarancji mają służyć państwom EFTA za szczegółowe wskazówki co do zasad, którymi zamierza kierować się Urząd, interpretując art. 61 i 62 Porozumienia EOG oraz ich zastosowanie do gwarancji państwowych. W szczególności wytyczne precyzują warunki, w jakich można stwierdzić brak pomocy państwa. Nie zawierają one kryteriów zgodności ze wspólnym rynkiem do zastawiania przy ocenie gwarancji.

4.3.2. Nowy środek

- (39) Aby ułatwić firmom dostęp do finansowania i zmniejszyć obecną skłonność banków do unikania ryzyka, dotowane gwarancje kredytowe mogą być przez ograniczony czas właściwym i dobrze ukierunkowanym rozwiązaniem, ułatwiającym przedsiębiorstwom dostęp do finansowania.
- (40) Urząd uzna tego rodzaju pomoc państwa za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG na podstawie art. 61 ust. 3 lit. b), pod warunkiem że spełnione będą wszystkie poniższe warunki:
 - a) w przypadku MŚP państwa EFTA przyznają zmniejszenie (do 25 %) stawki rocznej za nowe gwarancje przyznane zgodnie z zapisami dotyczącymi „bezpiecznej przystani” zawartymi w wytycznych w sprawie pomocy państwa w formie gwarancji⁽¹⁷⁾;
 - b) w przypadku dużych przedsiębiorstw państwa EFTA również przyznają zmniejszenie (do 15 %) stawki rocznej za nowe gwarancje, obliczonej na podstawie tych samych zapisów dotyczących „bezpiecznej przystani”;
 - c) kiedy element pomocy w programie gwarancji oblicza się przy użyciu metodyki już zaakceptowanej przez Urząd po jej zgłoszeniu na podstawie jednego z rozporządzeń włączonych do Porozumienia EOG w dziedzinie pomocy państwa⁽¹⁸⁾, państwa EFTA mogą również przyznać podobne zmniejszenie w wysokości do 25 % stawki rocznej za nowe gwarancje dla MŚP oraz do 15 % dla dużych przedsiębiorstw;

⁽¹⁵⁾ Zgodnie z definicją art. 2.3 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1857/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność związaną z wytwarzaniem produktów rolnych oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 70/2001 (Dz.U. L 358 z 16.12.2006, s. 3).

⁽¹⁶⁾ Aby postanowienia art. 61–63 Porozumienia EOG dotyczące pomocy państwa mogły mieć zastosowanie, pomoc państwa musiałaby zostać udzielona przedsiębiorstwom zaangażowanym w wytwarzanie produktów objętych zakresem przedmiotowym Porozumienia EOG. Artykuł 8 ust. 3 Porozumienia stanowi: „Postanowienia niniejszego Porozumienia stosują się, chyba że ustalono inaczej, tylko do: a) produktów objętych rozdziałami 25–97 Zharmonizowanego Systemu Oznaczania i Kodowania Towarów, z wyłączeniem produktów wymienionych w protokole 2; b) produktów wyszczególnionych w protokole 3, podlegających szczególnym uzgodnieniom określonym w tym protokole”. Produkty rolne, o ile nie wchodzą w zakres rozdziałów 25–97 Zharmonizowanego Systemu Oznaczania i Kodowania Towarów lub są wymienione w protokole 3, nie wchodzą w zakres stosowania Porozumienia EOG.

⁽¹⁷⁾ Uwzględnia się tu również możliwość przyznawania przez państwa EFTA tym MŚP, które nie mają historii kredytowej lub ratingu opartego o podejście bilansowe, jak niektóre spółki specjalnego przeznaczenia lub nowoutworzone przedsiębiorstwa, zmniejszenia w wysokości do 25 % bezpiecznej stawki określonej w wytycznych na poziomie 3,8 %.

⁽¹⁸⁾ Takie jak ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych lub Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1628/2006 z dnia 24 października 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do regionalnej pomocy inwestycyjnej (Dz.U. L 302 z 1.11.2006, s. 29) włączone do Porozumienia EOG w pkt 11 załącznika XV do Porozumienia decyzją nr 157/2006 (Dz.U. L 89 z 29.3.2007, s. 33 oraz Suplement EOG nr 15 z 29.3.2007, s. 26), pod warunkiem że zatwierdzona metodologia wyraźnie odnosi się do danego rodzaju gwarancji oraz do rodzaju transakcji, których dotyczą.

- d) maksymalna kwota kredytu nie przekracza całkowitej rocznej kwoty wynagrodzeń wypłaconych przez beneficjenta (włącznie z kosztami świadczeń pracowniczych oraz kosztami personelu pracującego na terenie przedsiębiorstwa, ale formalnie otrzymujących wynagrodzenie od podwykonawców) za rok 2008. W przypadku przedsiębiorstw utworzonych po 1 stycznia 2008 r. maksymalna kwota kredytu nie może przekroczyć rocznej kwoty wynagrodzeń szacowanej na okres pierwszych dwóch lat działalności;
- e) pomoc będzie udzielana nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2010 r.;
- f) gwarancja nie może przekroczyć 90 % kwoty kredytu;
- g) gwarancja może obejmować zarówno kredyty inwestycyjne, jak i pożyczki obrotowe
- h) zmniejszenie stawki za gwarancje stosuje się przez okres nie dłuższy niż dwa lata od momentu udzielenia gwarancji;
- i) pomoc przyznawana jest wyłącznie przedsiębiorstwom, które nie były zagrożone⁽¹⁹⁾ w dniu 1 lipca 2008 r.; może zostać udzielona przedsiębiorstwom, które nie były w tym czasie zagrożone, ale które później znalazły się w takiej sytuacji w wyniku światowego kryzysu finansowego i gospodarczego.

4.4. Pomoc w formie dopłaty do oprocentowania

4.4.1. Obecne ramy prawne

- (41) W wytycznych w sprawie stóp referencyjnych i dyskontowych określono metodę obliczania stopy referencyjnej w oparciu o jednoroczną międzybankową oferowaną stopę referencyjną (IBOR), powiększoną o marżę w wysokości od 60 do 1 000 punktów bazowych w zależności od zdolności kredytowej przedsiębiorstwa i zaproponowanych zabezpieczeń. Jeżeli państwa EFTA stosują tę metodę, stopa procentowa nie stanowi pomocy państwa.

4.4.2. Nowy środek

- (42) Przedsiębiorstwa mogą mieć trudności z uzyskaniem finansowania w obecnej sytuacji na rynku. W związku z tym Urząd zaakceptuje udzielanie kredytów przez podmioty publiczne lub prywatne przy zastosowaniu stopy procentowej co najmniej równej stopie oprocentowania depozytów jednodniowych banku centralnego powiększonej o marżę odpowiadającą różnicy między średnią stopą roczną na rynku międzybankowym a średnią stopą oprocentowania depozytów jednodniowych banku centralnego w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 30 czerwca 2008 r. oraz o marżę za ryzyko kredytowe odpowiadającą profilowi ryzyka kredytobiorcy, zgodnie z wytycznymi Urzędu w sprawie stóp referencyjnych i dyskontowych.
- (43) Element pomocy zawarty w różnicy pomiędzy taką stopą procentową a stopą procentową określoną w wytycznych w sprawie stóp referencyjnych i dyskontowych będzie uznawany tymczasowo za zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG na podstawie art. 61 ust. 3 lit. b), pod warunkiem że spełnione będą poniższe warunki:
 - a) metoda ta ma zastosowanie do wszystkich umów zawartych nie później niż do dnia 31 grudnia 2010 r.; może być stosowana do kredytów na dowolny okres; obniżone stopy procentowe można stosować do płatności z tytułu odsetek przypadających do dnia 31 grudnia 2012 r.⁽²⁰⁾; do kredytów udzielonych po tym dniu zastosowanie ma stopa procentowa równa co najmniej stopie określonej w wytycznych w sprawie stóp referencyjnych i dyskontowych;
 - b) pomoc przyznawana jest wyłącznie przedsiębiorstwom, które nie były zagrożone w dniu 1 lipca 2008 r.⁽²¹⁾; może zostać udzielona przedsiębiorstwom, które nie były w tym czasie zagrożone, ale które później znalazły się w takiej sytuacji w wyniku światowego kryzysu finansowego i gospodarczego.

4.5. Pomoc na wytwarzanie produktów ekologicznych

4.5.1. Obecne ramy prawne

- (44) W wytycznych w sprawie stóp referencyjnych i dyskontowych określono metodę obliczania stopy referencyjnej w oparciu o jednoroczną międzybankową oferowaną stopę referencyjną (IBOR), powiększoną o marżę w wysokości od 60 do 1 000 punktów bazowych w zależności od zdolności kredytowej przedsiębiorstwa i zaproponowanych zabezpieczeń. Jeżeli państwa EFTA stosują tę metodę, stopa procentowa nie stanowi pomocy państwa.

⁽¹⁹⁾ Zob. przypis 14.

⁽²⁰⁾ Państwa EFTA, które pragną skorzystać z tego środka, muszą codziennie publikować stopy oprocentowania depozytów jednodniowych banku centralnego w Internecie i udostępniać je Urzędowi.

⁽²¹⁾ Zob. przypis 14.

4.5.2. Nowy środek

- (45) Z powodu obecnego kryzysu finansowego przedsiębiorstwa mają również trudności z pozyskaniem środków na finansowanie produkcji wyrobów bardziej przyjaznych środowisku. Pomoc w formie gwarancji może nie wystarczyć na sfinansowanie kosztownych projektów zwiększających poziom ochrony środowiska poprzez wcześniejsze dostosowanie się do przyszłych norm, które jeszcze nie obowiązują, lub stosowaniem norm surowszych od tych norm.
- (46) Urząd jest zdania, że cele w zakresie ochrony środowiska powinny pozostać priorytetem pomimo kryzysu finansowego. Wytwarzanie bardziej ekologicznych, w tym bardziej efektywnych energetycznie produktów, leży we wspólnym interesie EOG i ważne jest, by kryzys finansowy nie stanowił przeszkody w dążeniu do tego celu.
- (47) Dlatego dodatkowe środki w formie dotowanych kredytów mogłyby pobudzić wytwarzanie produktów ekologicznych. Dotowane kredyty mogą jednak spowodować poważne zakłócenia konkurencji, powinny więc być ściśle ograniczone do określonych sytuacji i inwestycji służących określonym celom.
- (48) Zdaniem Urzędu państwa EFTA powinny mieć możliwość, w ograniczonym przedziale czasu, przyznawania pomocy w formie obniżenia stóp procentowych.
- (49) Na podstawie art. 61 ust. 3 lit. b) Porozumienia EOG Urząd uzna dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych za zgodne z Porozumieniem EOG, jeżeli spełniają one wszystkie poniższe warunki:
- a) pomoc dotyczy kredytów inwestycyjnych na finansowanie projektów związanych z produkcją nowych produktów, znacznie zwiększających poziom ochrony środowiska;
 - b) pomoc jest konieczna do rozpoczęcia nowego projektu; w przypadku już realizowanych projektów pomoc można przyznać, jeśli na skutek nowej sytuacji ekonomicznej jest ona konieczna do kontynuowania projektu;
 - c) pomoc jest przyznawana tylko na projekty obejmujące produkcję, która wiąże się z wcześniejszym dostosowaniem do przyszłych norm wspólnotowych lub stosowaniem norm surowszych niż przyszłe wspólnotowe normy dla danego produktu ⁽²²⁾, które zwiększają poziom ochrony środowiska i nie są jeszcze obowiązujące;
 - d) w przypadku produktów wiążących się z wcześniejszym dostosowaniem do przyszłych norm wspólnotowych lub stosowaniem norm surowszych niż przyszłe normy wspólnotowe w zakresie ochrony środowiska inwestycja musi rozpocząć się nie później niż 31 grudnia 2010 r., a jej celem musi być dostępność produktu na rynku co najmniej dwa lata przed wejściem w życie normy wspólnotowej;
 - e) kredyty mogą pokryć koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne ⁽²³⁾ z wyjątkiem kredytów na inwestycje, które odpowiadają mocy produkcyjnej stanowiącej ponad 3 % na rynkach produktowych ⁽²⁴⁾, w przypadku których średnia rocznego wzrostu widocznej konsumpcji na rynku EOG w okresie pięciu lat przed rozpoczęciem inwestycji w ujęciu wartościowym pozostawała poniżej średniego rocznego wzrostu PKB państw EOG w tym samym pięcioletnim okresie referencyjnym;
 - f) kredyty będą udzielane nie później niż w dniu 31 grudnia 2010 r.;
 - g) punktem wyjścia przy obliczaniu pomocy powinna być stopa procentowa, którą dany beneficjent powinien zapłacić, obliczona przy użyciu metody opisanej w pkt 4.4.2 niniejszych wytycznych. Zgodnie z tą metodą przedsiębiorstwo może skorzystać z obniżenia stopy procentowej w wysokości:
 - 25 % dla dużych przedsiębiorstw,
 - 50 % dla MŚP.
 - h) dotowaną stopę procentową można stosować przez okres nie dłuższy niż dwa lata od udzielenia kredytu;

⁽²²⁾ Przyszła wspólnotowa norma dla danego produktu oznacza obowiązkową normę wspólnotową (przyjętą, ale jeszcze nieobowiązującą) określającą poziom, jaki pod względem ochrony środowiska muszą spełniać produkty sprzedawane w Unii Europejskiej.

⁽²³⁾ Zgodnie z definicją w pkt 70 Wytycznych w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska,

⁽²⁴⁾ Zgodnie z definicją w pkt 58 wytycznych w sprawie pomocy regionalnej.

- i) obniżenie stopy procentowej można zastosować do kredytów udzielonych przez państwo lub publiczne instytucje finansowe oraz do kredytów udzielonych przez prywatne instytucje finansowe. Należy zagwarantować równe traktowanie podmiotów publicznych i prywatnych;
- j) pomoc przyznawana jest wyłącznie przedsiębiorstwom, które nie były zagrożone ⁽²⁵⁾ w dniu 1 lipca 2008 r.; może zostać udzielona przedsiębiorstwom, które nie były w tym czasie zagrożone, ale które później znalazły się w takiej sytuacji w wyniku światowego kryzysu finansowego i gospodarczego;
- k) państwa EFTA dbają o to, by pomoc nie trafiła pośrednio ani bezpośrednio do instytucji finansowych.

4.6. Środki pomocy w celu zapewnienia kapitału podwyższonego ryzyka

4.6.1. Obecne ramy prawne

- (50) W Wytycznych w sprawie pomocy państwa na wspieranie inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach zawarto warunki, na jakich pomoc państwa na inwestycje kapitału podwyższonego ryzyka może być uznana za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG na mocy art. 61 ust. 3 Porozumienia EOG.
- (51) W oparciu o doświadczenie zdobyte w wyniku stosowania komunikatu w sprawie pomocy państwa na wspieranie kapitału podwyższonego ryzyka Urząd uznał, że w EOG nie odnotowano występowania nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku kapitału podwyższonego ryzyka. Przyznaje on jednak, że w stosunku do pewnych rodzajów inwestycji na niektórych etapach rozwoju przedsiębiorstw istnieją luki rynkowe, których źródłem jest różnica między popytem i podażą na kapitał podwyższonego ryzyka i które zasadniczo można uznać za luki kapitałowe.
- (52) Punkt 4.3 wspomnianych wyżej wytycznych stanowi, że w przypadku transzy finansowania nieprzekraczających progu 1,5 mln EUR na docelowe MŚP w okresie dwunastu miesięcy w pewnych warunkach zakłada się istnienie nieprawidłowości w działaniu rynku, więc państwo EFTA nie musi jej wykazywać.
- (53) Punkt 5.1 lit. a) tych samych wytycznych stanowi: „Urząd jest świadomy, że rynek kapitału podwyższonego ryzyka oraz luka kapitałowa podlegają ciągłym zmianom, jak również tego, że nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku dotyczą przedsiębiorstwa w różnym stopniu w zależności od wielkości, etapu rozwoju działalności oraz przynależności do określonego sektora gospodarki. Dlatego Urząd gotowy jest rozważyć stwierdzenie zgodności z funkcjonowaniem Porozumienia EOG środków w celu zapewnienia kapitału podwyższonego ryzyka, przewidujących transze inwestycyjne powyżej progu 1,5 mln EUR na przedsiębiorstwo rocznie, o ile zostanie przedstawiona niezbędna dokumentacja nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku”.

4.6.2. Tymczasowe dostosowanie obowiązujących zasad

- (54) Zamieszanie na rynkach finansowych wpłynęło negatywnie na rynek kapitału podwyższonego ryzyka dla MŚP na wczesnym etapie rozwoju poprzez ograniczenie jego dostępności. W związku z tym, że z tym kapitałem kojarzone jest obecnie znacznie większe ryzyko w związku z niepewnością wynikającą ze spodziewanych mniejszych zysków z tego kapitału, inwestorzy są dziś raczej skłonni lokować środki w bezpieczniejsze aktywa, ponieważ ryzyko takich inwestycji łatwiej jest ocenić niż ryzyko inwestycji z udziałem niepłynnego kapitału podwyższonego ryzyka. Ponadto okazało się, że brak płynności inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka jest kolejnym czynnikiem zniechęcającym inwestorów. Istnieją dowody na to, że wynikająca z tego w obecnych warunkach rynkowych ograniczona płynność zwiększyła lukę kapitałową dla MŚP. W związku z tym za właściwe uważa się tymczasowe podniesienie pułapu bezpieczeństwa dla inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka w celu wypełnienia tej zwiększonej luki kapitałowej oraz tymczasowe obniżenie wyrażonego procentowo minimalnego udziału inwestora prywatnego do 30 %, również w przypadku środków przeznaczonych dla MŚP w regionach nieobjętych pomocą.
- (55) Na podstawie art. 61 ust. 3 lit b) Porozumienia EOG niektóre ograniczenia określone w Wytycznych wspólnotowych w sprawie pomocy państwa na wspieranie inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach ulegają tymczasowemu dostosowaniu do dnia 31 grudnia 2010 r.:
 - a) dla celów pkt 4.3.1 maksymalne dozwolone transze finansowania zostają podwyższone z 1,5 mln EUR do 2,5 mln EUR na docelowe MŚP w każdym okresie dwunastu miesięcy;
 - b) dla celów pkt 4.3.4 minimalna kwota finansowania pochodzącego od prywatnych inwestorów wynosi 30 % zarówno na obszarach objętych pomocą, jak i poza nimi;
 - c) inne warunki zawarte w wytycznych nadal mają zastosowanie;

⁽²⁵⁾ Zob. przypis 14.

d) powyższe tymczasowe dostosowanie wytycznych nie ma zastosowania do środków wykorzystujących kapitał podwyższonego ryzyka objętych rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych;

e) państwa EFTA mogą wprowadzać zmiany do zatwierdzonych programów w związku z tymczasowymi dostosowaniami wytycznych.

4.7. Kumulacja

(56) Pułapy pomocy ustalone w niniejszych wytycznych mają zastosowanie bez względu na to, czy pomoc dla danego projektu jest finansowana w całości ze środków państwowych, czy też w części ze środków wspólnotowych.

(57) Tymczasowych środków pomocy przewidzianych w wytycznych nie można łączyć z pomocą wchodzącą w zakres rozporządzenia w sprawie pomocy *de minimis* na pokrycie tych samych kosztów kwalifikowalnych. Jeżeli przedsiębiorstwo otrzymało pomoc *de minimis* przed wejściem w życie niniejszych tymczasowych zasad ramowych, łączna wartość pomocy otrzymanej w ramach środków wchodzących w zakres pkt 4.2 wytycznych oraz pomocy *de minimis* nie może przekraczać 500 000 EUR w okresie od dnia 1 stycznia 2008 r. do dnia 31 grudnia 2010 r. Kwota pomocy *de minimis* otrzymana po dniu 1 stycznia 2008 r. musi zostać odliczona od kwoty pomocy zgodnej ze wspólnym rynkiem udzielonej w tym samym celu na podstawie pkt 4.3, 4.4, 4.5 lub 4.6.

(58) Tymczasowe środki pomocy mogą być łączone z innymi rodzajami pomocy zgodnej ze wspólnym rynkiem lub innymi formami finansowania wspólnotowego, pod warunkiem że przestrzegane będą pułapy intensywności wskazane w odpowiednich wytycznych lub rozporządzeniach o wyłączeniach grupowych.

5. ŚRODKI UPRASZCZAJĄCE

5.1. Krótkoterminowe ubezpieczenia kredytów eksportowych

(59) Wytyczne w sprawie krótkoterminowych ubezpieczeń kredytów eksportowych stanowią, że ryzyko rynkowe nie może być objęte ubezpieczeniem kredytów eksportowych wspieranym przez państwa EFTA. Ryzyko rynkowe to ryzyko handlowe i polityczne związane z publicznymi i niepublicznymi dłużnikami z siedzibami w krajach wymienionych w załączniku do wytycznych, gdzie maksymalny okres ryzyka nie przekracza dwóch lat. Ryzyko związane z dłużnikami mającymi siedzibę w państwach członkowskich UE i w państwach EFTA oraz sześciu państwach członkowskich OECD uważa się za ryzyko handlowe.

(60) Zdaniem Urzędu na skutek obecnego kryzysu finansowego brak zdolności ubezpieczeniowych lub reasekuracyjnych nie musi dotyczyć każdego państwa EFTA, nie można jednak wykluczyć, że w niektórych krajach pokrycie ryzyka rynkowego może być tymczasowo niedostępne.

(61) Punkt 4 ust. 9–13 wspomnianych wyżej wytycznych stanowi:

„w takich okolicznościach to tymczasowe ryzyko nierynkowe może być przyjęte na rachunek publicznego lub wspieranego ze środków publicznych ubezpieczyciela kredytów eksportowych dla ryzyka nierynkowego ubezpieczonego na rachunek lub z gwarancją państwa. Tak dalece, jak to możliwe, ubezpieczyciel powinien zbliżyć swoje stawki składek dotyczące tego ryzyka do składek pobieranych gdzie indziej przez prywatnych ubezpieczycieli kredytów eksportowych w odniesieniu do tego ryzyka.

Jakiegokolwiek państwo EFTA mające zamiar skorzystać z tej klauzuli zwalniającej od odpowiedzialności powinno niezwłocznie powiadomić Urząd Nadzoru EFTA o projekcie swej decyzji. Powiadomienie to powinno zawierać sprawozdanie rynkowe ukazujące brak dostępu do pokrycia ubezpieczeniowego dla ryzyka na prywatnym rynku ubezpieczeniowym, przedstawiając dowód tego na przykładzie dwóch dużych znanych międzynarodowych prywatnych ubezpieczycieli kredytów eksportowych oraz krajowego ubezpieczyciela kredytów, uzasadniając w ten sposób wykorzystanie klauzuli zwalniającej od odpowiedzialności. Istnieje również możliwość wykazania braku dostępu do ochrony ubezpieczeniowej na prywatnym rynku ubezpieczeniowym przy pomocy sprawozdania rynkowego sporządzonego przez niezależnego konsultanta, uznanego przez Urząd za wiarygodnego i bezstronnego. Powiadomienie powinno ponadto zawierać opis warunków, które publiczny lub wspierany ze środków publicznych ubezpieczyciel kredytów eksportowych ma zamiar stosować w odniesieniu do takiego ryzyka.

W ciągu dwóch miesięcy od otrzymania takiego powiadomienia Urząd zbada, czy wykorzystanie klauzuli zwalniającej od odpowiedzialności jest zgodne z powyższymi warunkami i z Porozumieniem EOG.

Jeśli Urząd stwierdzi, że warunki wykorzystania klauzuli zwalniającej od odpowiedzialności są spełnione, jej decyzja co do zgodności jest ograniczona do dwóch lat od daty podjęcia decyzji, pod warunkiem że warunki rynkowe uzasadniające wykorzystanie klauzuli zwalniającej od odpowiedzialności nie zmieniły się w tym okresie.

Ponadto Urząd może w porozumieniu z innymi państwami EFTA dokonać rewizji warunków wykorzystania klauzuli zwalniającej od odpowiedzialności; może również zdecydować o jej zaprzestaniu lub o tym, że na jej miejsce należy wprowadzić właściwy system”.

- (62) Przywołane postanowienia, mające zastosowanie do dużych przedsiębiorstw oraz MŚP, stanowią właściwy instrument w obecnej sytuacji ekonomicznej, jeśli państwa EFTA uznają, że niedostępne jest ubezpieczenie ryzyka na rynku ubezpieczeń prywatnych dla niektórych rodzajów rynkowego ryzyka kredytowego lub niektórych nabywców ochrony przed ryzykiem.
- (63) W związku z tym, aby przyspieszyć procedurę dla państw EFTA, Urząd uznaje, że do dnia 31 grudnia 2010 r. państwa EFTA mogą wykazywać nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku, przedstawiając wystarczające dowody na brak możliwości ubezpieczenia ryzyka na prywatnym rynku ubezpieczeniowym. Zastosowanie klauzuli korekcyjnej zostanie uznane za uzasadnione, jeżeli:
- duży, znany międzynarodowy prywatny ubezpieczyciel kredytów eksportowych oraz krajowy ubezpieczyciel kredytów przedstawi dowody potwierdzające niedostępność takiego ubezpieczenia, lub
 - co najmniej czterech eksporterów o ugruntowanej pozycji w danym państwie EFTA przedstawi dowody odmowy ubezpieczenia konkretnych transakcji przez ubezpieczycieli.
- (64) Urząd w ścisłej współpracy z danymi państwami EFTA zapewni szybkie przyjęcie decyzji dotyczących zastosowania klauzuli korekcyjnej.
- 5.2. *Uproszczenie proceduralne*
- (65) Środki pomocy państwa, o których mowa w niniejszych wytycznych, muszą zostać zgłoszone Urzędowi. Oprócz przedstawionych w niniejszych wytycznych środków merytorycznych Urząd pracuje obecnie nad zapewnieniem szybkiego zatwierdzania środków pomocy, które mają pomóc przezwyciężyć trudności spowodowane obecnym kryzysem zgodnie z niniejszymi wytycznymi, pod warunkiem ścisłej współpracy zainteresowanych państw EFTA oraz przekazania przez nie kompletnych informacji.
- (66) Te prace będą stanowić uzupełnienie trwającego obecnie procesu, w ramach którego Komisja opracowuje obecnie ulepszenia ogólnych procedur dotyczących pomocy państwa, w szczególności w celu umożliwienia szybszego i skuteczniejszego podejmowania decyzji w bliskiej współpracy z państwami członkowskimi. Pakiet ogólnych uproszczeń powinien w szczególności zawierać wspólne zobowiązania Komisji i państw członkowskich do stosowania prostszych i bardziej przewidywalnych procedur na każdym etapie postępowania w sprawie pomocy państwa oraz umożliwić szybsze zatwierdzanie spraw niebudzących wątpliwości.
6. MONITORING I SPRAWOZDAWCZOŚĆ
- (67) Decyzja nr 195/04/COL z dnia 14 lipca 2004 r. w sprawie przepisów wykonawczych, o których mowa w art. 27 w części II protokołu 3 do Porozumienia w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości, określająca szczegółowe zasady stosowania art. 1 części I protokołu 3 do Porozumienia w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości, wymaga od Państw EFTA składania Urzędowi sprawozdań rocznych.
- (68) Do dnia 31 lipca 2009 r. państwa EFTA przedłożą Urzędowi wykaz programów, które przewiduje się wprowadzić w życie na podstawie niniejszych wytycznych.
- (69) Państwa EFTA muszą zadbać o zachowanie szczegółowych rejestrów w związku z udzielaniem pomocy przewidzianej w niniejszych wytycznych. Rejestry te muszą zawierać wszelkie informacje konieczne do stwierdzenia, że wszelkie niezbędne warunki zostały spełnione. Należy je przechowywać przez okres dziesięciu lat i przekazać Urzędowi na żądanie. W szczególności państwa EFTA muszą dysponować informacją świadczącą o tym, że beneficjentami środków pomocy, o których mowa w pkt 4.2, 4.3, 4.4 i 4.5, nie były przedsiębiorstwa zagrożone na dzień 1 lipca 2008 r.
- (70) Oprócz spełnienia tych wymogów państwa EFTA powinny również do dnia 31 października 2009 r. przedłożyć sprawozdanie w sprawie środków zastosowanych w oparciu o niniejsze wytyczne. W szczególności sprawozdanie powinno zawierać informacje o elementach uzasadniających potrzebę utrzymania w mocy przez Urząd środków przewidzianych w niniejszych wytycznych po dniu 31 grudnia 2009 r. oraz szczegółowe informacje na temat korzyści w zakresie ochrony środowiska odniesionych z dotowanych kredytów. Państwa EFTA przekazują te informacje za każdy rok obowiązywania zasad przewidzianych w niniejszych wytycznych do dnia 31 października każdego roku.
- (71) Urząd może wystąpić o dodatkowe informacje dotyczące udzielonej pomocy, aby sprawdzić, czy spełnione zostały warunki zawarte w decyzji Urzędu zatwierdzającej środek pomocy.

7. PRZEPISY KOŃCOWE

- (72) Urząd stosuje niniejsze wytyczne od dnia ich przyjęcia. Uzasadnieniem wytycznych są obecne wyjątkowe, przejściowe problemy z finansowaniem związane z kryzysem sektora bankowego. Wytyczne obowiązują do dnia 31 grudnia 2010 r. Urząd może, po konsultacjach z państwami EFTA, wprowadzić do nich zmiany, kierując się ważnymi względami ekonomicznymi lub dotyczącymi polityki konkurencji. W razie potrzeby Urząd może również dokładniej wyjaśnić swoje podejście do określonych zagadnień.
- (73) Urząd będzie stosować postanowienia niniejszych wytycznych do wszystkich zgłoszonych środków wykorzystujących kapitał podwyższonego ryzyka, co do których musi podjąć decyzję po przyjęciu wytycznych, nawet jeśli dane środki zostały zgłoszone przed ich publikacją.
- (74) Zgodnie z wytycznymi w sprawie zasad stosowanych do oceny pomocy państwa niezgodnej z prawem, w przypadku pomocy niezgłoszonej Urząd będzie stosować:
- a) niniejsze wytyczne, jeżeli pomoc przyznano po ich przyjęciu;
 - b) we wszystkich pozostałych przypadkach – wytyczne mające zastosowanie w dniu przyznania pomocy.
- (75) Po pełnym zgłoszeniu środków, o których mowa w niniejszym dokumencie, Urząd, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi państwami EFTA, zapewni szybkie przyjęcie decyzji. Państwa EFTA powinny jak najszybciej i najbardziej szczegółowo poinformować Urząd o swoich zamiarach i zgłosić mu plany zastosowania opisanych środków.
- (76) Urząd przypomina, że wszelkie usprawnienia proceduralne są całkowicie zależne od dokładności i kompletności przedłożonych zgłoszeń.
-